

ADOPTION UDEN SAMTYKKE

– et vejlednings- og inspirationsmateriale
til sagsbehandlere

*Adoption uden samtykke – et vejlednings-
og inspirationsmateriale til sagsbehandlere.*

Publikationen er udgivet af:
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: socialstyrelsen@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Publico Kommunikation for Socialstyrelsen.
Udgivet oktober 2015
ISBN: 978-87-93277-90-8

Download eller bestil rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

INDLEDNING	04
1. DET SIGER LOVEN	06
De tre sagstyper, som de beskrives i adoptionsloven	10
Sagsgangen, som den beskrives i serviceloven	12
Uddybning af loven: Barnet er anbragt	14
Uddybning af loven: Barnets tilknytning til plejefamilien	15
Uddybning af loven: Andre sager	16
Er det muligt at få forældrenes samtykke?	17
Hvordan foregår en adoption uden samtykke?	18
Opsamling: Krav til dokumentationen	19
2. SÅDAN FORLØBER SAGSBEHANDLINGEN	22
Sådan forløber sagerne	24
Sagsbehandlingens første trin	26
Undersøgelse af forældreevne	28
Når advarselslamperne blinker	30
Særligt om prognosevurdering	31
Anbringelse eller adoption?	32
Indstillingen til børn og unge-udvalget	33
Retssikkerhed og advokatbistand	34
Interview: Husk at inddrage Statsforvaltningen	35
Interview: Erfaringerne kan bruges fremadrettet	36
Interview: En beslutning, du ikke skal tage alene	37
Interview: Adoption skal være en professionel vurdering	38
Sådan beslutter børn og unge-udvalget	39
Det er vigtigt med konsensus i de alvorligste sager	40
Ankestyrelsen gennemgår alle sagsakter	41
Interview: Sagsakterne skal vurderes på ny	43
Statsforvaltningen vejleder forældre og barn	44
Afgørelsen – og et eventuelt retsligt efterspil	45
3. VURDERING AF FORÆLDREEVNE	46
Hvad er forældreevne?	48
Hvordan undersøges forældreevne?	49
Hvem undersøger forældreevnen?	51
Hvordan undersøges forældreevne indirekte?	53
4. EKSEMPLER PÅ SAGER	54
De fleste sager er endt med adoption	56
Sag 1: Ny undersøgelse af mor, ingen reaktion fra far	58
Sag 2: Far er ukendt, mor vil ikke medvirke	60
Sag 3: Far giver samtykke, mor vil ikke medvirke	62
Sag 4: Mor har dobbeltdiagnose og magter ikke samvær	64
Sag 5: Forældrene viser ingen interesse	66
5. AKTUELT BEDSTE VIDEN PÅ OMRÅDET	68
Interview: Tryk tilknytning er afgørende	70
Interview: Adoption frem for familiepleje	72
Hvordan går det med børnene?	74
Interview: Vi ved, at adoption uden samtykke er til barnets bedste	76

Indledning

Formålet med denne håndbog er at understøtte sagsbehandlere i anvendelsen af adoption uden samtykke i sager, hvor det er relevant. Derved kan børn, hvis biologiske forældre er varigt uden forældreevne, få bedre mulighed for en barndom og opvækst i et trygt miljø med stabile familierelationer.

Adoption uden samtykke er et kompliceret felt, som vedrører flere lovområder og involverer mange aktører. Der er ganske få sager om adoption uden samtykke, og sagsbehandlere på området har derfor relativt begrænset praksiserfaring og står over for mange dilemmaer og spørgsmål, der ikke nødvendigvis har rigtige eller forkerte svar. Denne håndbog er derfor tænkt som inspiration til og vejledning i at håndtere sager, hvor adoption uden samtykke kan være relevant. Dels ved at skabe overblik over den gældende lovgivning, dels ved at illustrere konstruerede sagsforløb baseret på 19 afgjorte sager. Håndbogen er udarbejdet i forbindelse med lempelser af reglerne på området i henholdsvis 2009 og 2015.

Målgruppen for håndbogen er primært kommunale sagsbehandlere og ledere, som er involveret i sager om adoption uden samtykke. Herudover kan den være relevant for medlemmer af kommunernes børn og unge-udvalg, som behandler indstillinger om adoption uden samtykke. Endelig kan psykologer, advokater, psykiatere og misbrugskonsulenter, som arbejder på området, også drage nytte af håndbogen.

Sideløbende med udarbejdelsen af håndbogen har Socialstyrelsen igangsat en indsamling af aktuelt bedste viden om, hvordan man kan vurdere forældres evner til at varetage omsorgen for deres børn i sager om adoption uden samtykke. En ekspertgruppe fra Institut for Psykologi på Københavns Universitet har stået for vidensindsamlingen.

Under vidensindsamlingen har ekspertgruppen identificeret ni undersøgelsesforløb og -metoder, der kan støtte, inspirere og kvalificere kommunernes vurderinger af forældreevne, samt en kriterieliste til brug i sager, hvor forældrene ikke vil deltage i undersøgelsen. Du kan finde vidensindsamlingen på Socialstyrelsens [hjemmeside](#). I håndbogen her finder du referencer til rapporten, hvor det er relevant.

Begrebet forældreevneundersøgelse findes ikke som selvstændigt begreb i serviceloven. Social- og Indenrigsministeriet regulerer heller ikke i lovgivningen, hvornår og hvordan denne type undersøgelser skal gennemføres. Der findes ikke en entydig definition af forskellen mellem forældreevne og forældrekompetence, hverken i dansk eller international litteratur, og begreberne anvendes i nogle sammenhænge synonymt.

I denne håndbog anvendes begrebet forældreevne i tråd med lovgivningen på området.

KAPITEL 1

DET SIGER LOVEN

Myndighederne kan efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, gennemføre en bortadoption uden forældrenes samtykke. Muligheden for adoption uden samtykke falder overordnet i to kategorier. For det første, hvis det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet (§ 9, stk. 3). For det andet hvis barnet har opnået en så nær tilknytning til plejefamilien, at det vil være skadeligt for barnet, hvis denne tilknytning brydes (§ 9, stk. 4). Ydermere kan der være tilfælde, der falder uden for de ovenstående kategorier.

Dette kapitel beskriver loven og de betingelser, der skal opfyldes i en sag, før adoption uden samtykke kan gennemføres.

Loven blev udvidet i 2009 og lempet i 2015

Tidligere var adoption uden samtykke kun en mulighed, når et barn havde været anbragt i en længere årrække uden kontakt til sine forældre. Fra 2009 kunne barnet bortadopteres efter 3 års anbringelse – eller i barnets første leveår. Fra 2015 kan adoption uden samtykke ske uanset barnets anbringelsesperiode eller alder.

Siden 1972 har adoptionsloven rummet mulighed for, at et barn kan bortadopteres uden de biologiske forældres samtykke, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptanter og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Samtidig bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt.

Adoption skal være til barnets bedste

Adoption uden samtykke kan kun benyttes, når både kommunen, Ankestyrelsen og Statsforvaltningen vurderer, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af deres barn og varetage omsorgen for barnet. Ligesom det er tilfældet for en adoption med samtykke, skal en adoption uden samtykke altid være til barnets bedste.

I 2009 besluttede Folketinget at udvide muligheden for adoption uden samtykke, så myndighederne allerede tidligt i barnets liv kan anvende adoption og derigennem øge chancerne for, at barnet oplever kontinuitet og stabilitet i opvæksten. Denne mulighed er yderligere udvidet med vedtagelsen af en ny ændring af adoptionsloven, som gælder fra oktober 2015.

Et vidtrækkende indgreb

Adoption uden samtykke er et meget vidtrækkende indgreb, der i udgangspunktet kun kan komme på tale i to forskellige tilfælde. Dels hvis det kan sandsynliggøres, at forældrene varigt er uden evne til at varetage omsorgen for deres barn, og dels hvis barnet har opnået en så stærk tilknytning til plejefamilien, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning.

De konkrete lovudvidelser i 2009

Frem til 2009 kunne adoption uden samtykke i praksis kun finde sted, hvis et barn havde været anbragt uden for hjemmet i mindst syv år og ikke havde haft kontakt til sine biologiske forældre i seks-otte år.

Med ændringen af adoptionsloven i 2009 blev muligheden konkretiseret og udvidet, så:

- det var muligt, uden forældrenes samtykke, at bortadoptere et barn, som var under et år.
- det var muligt, uden forældrenes samtykke, at bortadoptere et barn, som havde været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år.

Læs mere om...

... hvad en undersøgelse af forældre-
evne ideelt set bør indeholde.

> Side 49

I begge tilfælde skulle det godtgøres, at forældrene varigt var uden forældre-evne, ligesom det i sager med børn under et år skulle godtgøres, at forældrene heller ikke ville være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

De konkrete lovændringer i 2015

Med den seneste lovændring fra oktober 2015 er der lempet yderligere i forhold til lovudvidelserne fra 2009. Lempelserne betyder blandt andet, at adoption uden samtykke kan gennemføres uanset barnets alder og anbringelsesperiode.

Her er et overblik over de konkrete lovændringer:

- Det skal *sandsynliggøres*, og ikke længere *godtgøres*, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.
- Aldersgrænsen på et år ophæves, og kravet om anbringelse i mindst tre år fjernes. Dermed gælder bestemmelserne i den nye lovgivning uanset barnets alder og anbringelsesperiode.
- Plejeforældre kan adoptere deres plejebarn uden samtykke fra de biologiske forældre, når barnet har fået en sådan tilknytning til plejefamilien, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne.
- Det bliver muligt i helt særlige tilfælde, at den oprindelige slægt, herunder forældrene, kan få fastsat samvær eller kontakt med barnet, hvis det er bedst for barnet. Det gælder også, selvom forældrene ikke har haft samvær forud for adoptionen.

Flere led i sagsbehandlingen

Flere forskellige myndigheder skal vurdere sagen, før en sag om adoption uden samtykke kan afgøres:

1. Kommunen indstiller sagen til børn og unge-udvalget.
2. Hvis børn og unge-udvalget indstiller til adoption uden samtykke, overgår sagen til Ankestyrelsen.
3. Hvis Ankestyrelsen tiltræder børn og unge-udvalgets indstilling, overgår sagen til Statsforvaltningen.
4. Først herefter kan en sag om adoption uden samtykke afgøres i Statsforvaltningen.
5. Sagens parter kan indbringe afgørelsen for domstolene. Sagens parter er barnet, de biologiske forældre, forældremyndighedsindehaveren, hvis det er en anden end de biologiske forældre, samt evt. adoptionsansøgere.
6. Parterne skal beskikkes en advokat.

Inden sagen behandles i børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og Statsforvaltningen, skal barnet have beskikket en advokat af Statsforvaltningen. Også forældrene, plejeforældrene samt forældremyndighedsindehaverne skal have tilbud om en advokat. I modsætning til sager om anbringelse må kommunen ikke selv beskikke advokaten. Kommunen skal, inden behandlingen i børn og unge-udvalget, sørge for at sende de relevante oplysninger om sagen til Statsforvaltningen.

Læs mere om...

... sagens parter samt deres retssikkerhed og mulighed for advokatbistand

> Side 34

“

I modsætning til sager om anbringelse må kommunen ikke selv beskikke advokaten.

De tre sagstyper, som de beskrives i adoptionsloven

Adoption uden samtykke beskrives i adoptionslovens § 9, stk. 2-4. Overordnet er der tale om tre typer af sager.

Af adoptionslovens § 7, stk. 1, fremgår det, at adoption af en person, som er under 18 år og umyndig, kræver samtykke fra forældrene.

At loven åbner mulighed for adoption uden samtykke, fremgår af § 9, stk. 2:

Selvom forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Sager, hvor forældre er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet
I § 9, stk. 3, beskrives det ene af tre scenarier, hvor adoption uden samtykke kan bevilges:

Adoption kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet.

Af servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 og 2, fremgår følgende:

Er der en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af:

1. utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
2. overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for,
(...) kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet (...)

Sager med børn, der har nær tilknytning til plejefamilien

I **§ 9, stk. 4**, beskrives det andet af tre scenarier, hvor adoption uden samtykke kan bevilges:

Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, i lov om social service er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.

Andre sager

Det tredje scenarie, hvor adoption uden samtykke kan bevilges, falder hverken under § 9, stk. 3 eller 4, men kun under **§ 9, stk. 2**. Som beskrevet fremgår det, at der i særlige tilfælde kan meddeles adoptionsbevilling, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Sagsgangen, som den beskrives i serviceloven

“

Hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.

Læs mere om...

... forløbet af sager om adoption uden samtykke.

> Side 24-25

I sager om adoption uden samtykke beskrives sagsgangen i servicelovens § 68 d-g. Her fremgår det blandt andet, hvilken dokumentation kommunen skal udarbejde.

Af servicelovens § 68 d fremgår¹:

I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, jf. § 52, stk. 1, eller § 58, hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret.

Kommunalbestyrelsen

§ 68 e, stk. 1, beskriver, hvordan sagsgangen i sager om adoption uden samtykke skal foregå i kommunalbestyrelsen:

Hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption af et barn eller en ung ikke kan gennemføres med samtykke fra barnets eller den unges forældre, jf. § 7 i adoptionsloven, og kommunalbestyrelsen vurderer, at adoption vil kunne gennemføres uden samtykke fra forældrene efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, forelægger kommunalbestyrelsen sagen for børn og unge-udvalget.

Kommunalbestyrelsens forelæggelse af en sag til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, skal have en indstilling med følgende indhold, jf. servicelovens § 68 e, stk. 2:

- 1) Den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50.
- 2) Handleplanen, jf. § 140.
- 3) En beskrivelse af at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
- 4) Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.

¹ Reglerne om sagsgangen i sager om adoption uden samtykke beskrives i servicelovens § 68 d-h, men § 68 h er alene en bemyndighedsbestemmelse.

I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsens indstilling om adoption er med hjemmel i adoptionslovens **§ 9, stk. 2 eller 3**, skal indstillingen ifølge servicelovens **§ 68 e, stk. 3**, også indeholde:

(...) en redegørelse for, at betingelserne for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet i § 58 er opfyldt.

Børn og unge-udvalget

Herefter kan børn og unge-udvalget, ifølge **§ 68 f, stk. 1**, inddrage Ankestyrelsen:

Børn og unge-udvalget kan på et møde indstille til Ankestyrelsen, at styrelsen meddeler samtykke til, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

Ifølge **§ 68 f, stk. 2**, skal parterne i sagen høres inden indstillingen til Ankestyrelsen:

Inden indstilling efter stk. 1 afgives, skal børn og unge-udvalget give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, indehaverne af forældremyndigheden over barnet eller den unge og barnets eller den unges eventuelle plejeforældre samt advokaterne og bisidderne for dem lejlighed til at udtale sig.

Ifølge **§ 68 f, stk. 3**, kan indstillingen fra børn og unge-udvalget kun vedtages, hvis mindst fire af udvalgets fem medlemmer stemmer for. Herefter sendes indstillingen videre til Ankestyrelsen, som meddeler styrelsens beslutning til sagens parter og kommunalbestyrelsen, jf. § 68 g.

Kommunerne kan få gratis vejledning

Fordi antallet af sager om adoption uden samtykke er yderst begrænset, og fordi der ofte er tale om komplekse sager, kan de være svære at håndtere i kommunerne. Tidligere har kommunerne haft mulighed for at trække på specialiseret rådgivning og ekspertbistand fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO), men der har været behov for en tydeliggørelse af denne mulighed.

Efter lovændringen i 2015 fremgår det nu direkte af servicelovens **§ 13, stk. 6**, at VISO også yder rådgivning i sager om adoption uden samtykke:

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende rådgivning til kommuner i sager om adoption uden samtykke.

Uddybning af loven: Barnet er anbragt

Her kan du læse mere om krav til sager, hvor barnet er anbragt uden for hjemmet.

I sager, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet, kan adoption uden samtykke bevilges, hvis det kan sandsynliggøres, at forældrene er varigt uden forældreevne. Adoptionen kan godt bevilges, selvom forældrene er i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Det er hensigten, at den nye bestemmelse i adoptionslovens § 9 stk. 3 skal fjerne en barriere i forhold til at anvende adoption uden samtykke i tilfælde, hvor der reelt ikke er udsigter til, at forældrene kommer til at varetage omsorgen for barnet, men hvor forældrenes varige, manglende forældreevne ikke altid kan dokumenteres endegyldigt.

Læs mere om...

... hvad en undersøgelse af forældreevne optimalt set bør indeholde.

> Side 49

Adoptionen kan godt bevilges, selvom forældrene er i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Krav, der skal opfyldes

I sagsbehandlingen skal det dokumenteres, at det er sandsynliggjort, at forældrene er uden forældreevne, og at prognoserne viser, at den manglende forældreevne er varig.

For at en sag om adoption uden samtykke kan indstilles, er det desuden et krav, at servicelovens § 58, stk. 1 om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Grundlaget for anbringelsen skal skyldes forhold og adfærd hos forældrene (§ 58, stk. 1, nr. 1. eller 2.) og ikke forhold og adfærd hos barnet selv (§ 58, stk. 1, nr. 3. eller 4.).

Kan der være kontakt til forældrene?

Selvom barnet har bevaret kontakten til sine biologiske forældre under anbringelsen, kan en adoption uden samtykke gennemføres. Det vil være muligt at fastsætte samvær eller anden form for kontakt efter adoptionen mellem barnet og de biologiske forældre eller andre fra den biologiske slægt, f.eks. søskende, hvis det er til barnets bedste. I særlige tilfælde vil der også kunne oprettes kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, selvom der forud for adoptionen *ikke* har været kontakt.

Adoption kan virke som et mindre drastisk indgreb, hvis forældrene fortsat kan se deres barn. Ifølge loven må udsigten til fortsat samvær dog ikke indgå i vurderingen af sagen.

Uddybning af loven: Barnets tilknytning til plejefamilien

“

Adoption uden samtykke kan bevilges til plejeforældrene, hvis barnet har opnået en nær tilknytning til plejefamilien.

Her kan du læse mere om krav til sager, hvor barnet har opnået nær tilknytning til plejefamilien.

I sager, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet, udvides plejeforældrenes adgang til at adoptere deres plejebørn. Adoption uden samtykke kan bevilges til plejeforældrene, hvis barnet har opnået en nær tilknytning til plejefamilien. I sager, hvor det er tilfældet, er der ikke et tilsvarende krav om, at det skal være sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevner. Der skal dog fortsat ses på barnets relation til forældrene.

Krav til og vurdering af tilknytning

I sagsbehandlingen er vurderingen af tilknytningen mellem barnet og plejefamilien den afgørende faktor ved afgørelser om plejeforældres adoption af deres plejebarn uden de biologiske forældres samtykke. Denne tilknytning mellem barnet og plejefamilien skal være så nær, at det vil være skadeligt for barnet at bryde den. Det er ikke længere et krav, at barnet har været anbragt hos plejefamilien i minimum tre år, men som hovedregel forudsættes at relationen har udviklet sig gennem længere tids tilknytning.

For at en sag om adoption uden samtykke til plejeforældre kan indstilles, er det desuden et krav, at servicelovens § 58, stk. 1 om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Grundlaget for anbringelsen skal skyldes forhold og adfærd hos forældrene (§ 58, stk. 1, 1. eller 2. pkt.) og ikke forhold og adfærd hos barnet selv (§ 58, stk. 1, 3. eller 4. pkt.). Samtidig skal anbringelsesstedet enten være en plejefamilie, en kommunal plejefamilie eller en netværksplejefamilie (jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-3).

Kan der være kontakt til forældrene?

Barnets relation til sine biologiske forældre skal indgå som en del af vurderingen af tilknytningen til plejefamilien. Konkret betyder det, at samvær eller anden kontakt til forældre ikke er til hinder for en adoption, hvis barnet er tættere knyttet til sin plejefamilie. Omvendt er det til hinder for adoptionen, hvis barnet har et nært og stabilt forhold til sine biologiske forældre.

Det vil være muligt i helt særlige tilfælde at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og de biologiske forældre eller andre fra den biologiske slægt, for eksempel søskende eller bedsteforældre, efter adoptionen, hvis det er til barnets bedste. Efter en konkret vurdering vil der i særlige tilfælde også kunne oprettes kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, selvom der forud for adoptionen ikke har været kontakt.

Uddybning af loven: Andre sager

Her kan du læse mere om principper og krav i andre typer af sager om adoption uden samtykke.

I enkelte tilfælde kan adoption uden samtykke gennemføres, selvom manglende forældreevne ikke kan sandsynliggøres for de biologiske forældre. De sager hører under adoptionslovens § 9, stk. 2, hvor det fremgår, at adoption kan bevilges, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Bestemmelsen skal åbne mulighed for undtagelser fra de to hovedkategorier i loven, så det ikke er udelukket, at andre børn kan adopteres uden samtykke.

Sager om "glemte børn"

Eksempler, som falder uden for de to hovedkategorier i loven, er sager om "glemte børn". Her kan forældrene godt have forældreevne, men kontakten mellem barn og forældre har typisk været afbrudt i mindst fem-seks år. For at der kan blive tale om en adoptionssag, skal det som udgangspunkt være forældrene, der ikke har forsøgt eller ønsket at etablere kontakt til barnet.

Er det muligt at få forældrenes samtykke?

“

Inden en sag om adoption uden samtykke indledes, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig bortadoption med forældrenes samtykke.

Myndighederne bør altid forsøge at få forældrenes samtykke, hvis barnet skal bortadopteres. Samtykket skal gives til Statsforvaltningen.

Inden en sag om adoption uden samtykke indledes, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig bortadoption med forældrenes samtykke.

Af adoptionslovens § 7, stk. 2 fremgår det, at der for at gennemføre en adoption med samtykke kun kræves samtykke fra forældremyndighedsindehaver(e), mens det af § 13 fremgår, at forældre uden del i forældremyndigheden skal afgive en erklæring.

Det er ikke nok, at forældremyndighedsindehaver(e) giver samtykke over for kommunens sagsbehandlere. Samtykket er kun gyldigt, hvis det gives over for Statsforvaltningen, og kommunen bør hjælpe forældrene med at opnå kontakt til Statsforvaltningen, så samtykket bliver juridisk gyldigt.

Hvad sker der, når der ikke gives samtykke?

Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil give sit samtykke, kan en sag om adoption uden samtykke indledes, og her er *begge* forældres holdning afgørende, uanset om de har del i forældremyndigheden eller ej.

Har begge forældre del i forældremyndigheden, men giver kun den ene forælder samtykke til bortadoptionen, skal sagen både behandles efter reglerne om frivillig adoption og reglerne om adoption uden samtykke. Kun den forælder, der *ikke* giver samtykke, skal have vurderet sin forældreevne og prognose.

Hvordan foregår en adoption uden samtykke?

Adoption uden samtykke kan enten gennemføres som en fremmedadoption eller en familieadoption.

I adoptionsbekendtgørelsen beskrives de forskellige adoptionsformer. I forbindelse med adoption uden samtykke er seks af formerne relevante. Der skelnes mellem adoption med eller uden samtykke, anonym eller ikke-anonym adoption samt familie- eller fremmedadoption:

Adoption uden samtykke

Når forældre ikke kan eller vil acceptere, at deres barn bortadopter, men helt særlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for bortadoption, er der tale om en adoption uden samtykke.

Adoption med samtykke

Hvis barnets forældre – eller de, der har forældremyndigheden over barnet – frivilligt vil medvirke til at bortadoptere deres barn, er der tale om adoption med samtykke.

Anonym adoption

Ved en anonym adoption forstås en adoption, hvor barnets oprindelige slægt ikke har eller kan få kendskab til, hvem adoptanterne er. Kun en fremmedadoption kan være en anonym adoption.

Ikke-anonym adoption

Ved en ikke-anonym adoption – også kaldet en åben adoption – forstås en adoption, hvor barnets oprindelige slægt har kendskab til adoptanternes identitet. Både en familieadoption og en fremmedadoption, hvor adoptanterne kender barnet eller forældrene, kan være en ikke-anonym adoption.

Familieadoption

Ved en familieadoption adopterer ansøgerne et barn, som de har en kvalificeret familiemæssig tilknytning til. I praksis vil det sige, at barnet enten skal være ansøgernes barnebarn, søskende, nevø eller niece.

I stedet for en egentlig familiemæssig tilknytning kan der dog også være tale om en anden kvalificeret tilknytning mellem ansøgerne og barnet – et slægtslignende forhold. For eksempel kan en plejefamilie gennemføre en familieadoption af et barn, som har været opfostret hos plejefamilien i mindst tre år. Derudover kan der gennemføres en adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4, når et barn har opnået nær tilknytning til plejefamilien (§ 9, stk. 4). I det tilfælde er der ikke krav til anbringelsens varighed.

En familieadoption kræver ikke, at familien er godkendt som adoptanter.

Fremmedadoption

Ved en fremmedadoption adopterer ansøgerne et barn under 18 år, som de enten ikke kender i forvejen eller kun har en så løs relation til, at der ikke kan blive tale om en familieadoption.

Ansøgerne skal inden fremmedadoption godkendes som adoptanter. De kan søge en godkendelse til adoption af et barn, der bringes i forslag fra en dansk eller udenlandsk adoptionsformidlende myndighed eller organisation. Eller de kan søge en konkret godkendelse til et bestemt barn.

Hvis et barn for eksempel har boet hos en plejefamilie i et eller to år, kan der kun blive tale om en fremmedadoption, men plejefamilien kan i så fald søge om en konkret godkendelse til at adoptere barnet. Hvis adoptionen gennemføres uden samtykke i medfør af adoptionslovens § 9, stk. 4, skal plejefamilien imidlertid ikke godkendes.

Ansøgninger om godkendelse som adoptant indgives til Statsforvaltningen.

Opsamling: Krav til dokumentationen

Før en sag kan indstilles til adoption uden samtykke, skal kommunens sagsbehandlere udføre et grundigt dokumentationsarbejde.

Læs mere om...

... hvad en indstilling om adoption uden samtykke til kommunens børn og unge-udvalg bør indeholde.

> Side 33

Her i skemaet kan du se, hvilken dokumentation der skal følge med indstillingen, når børn og unge-udvalget i kommunen skal vurdere, om de kan indstille til adoption uden samtykke.

I sager efter adoptionslovens § 9, stk. 2, afhænger kravet til dokumentation af sagens karakter. Det skal dog altid dokumenteres, at væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for at gennemføre en adoption uden samtykke. Her kan dokumentationen til højre også indgå.

Hvad skal dokumenteres?	Hvad vil det sige?	Skal det dokumenteres i sager med forældre med manglende forældreevne? (§ 9, stk. 3)	Skal det dokumenteres i sager, hvor barnet har nær tilknytning til plejefamilie? (§ 9, stk. 4)
Det skal dokumenteres, at der er grundlag for en anbringelse efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1. eller 2.	Børn og unge-udvalget i kommunen har besluttet, at barnet kan anbringes uden for hjemmet uden samtykke, fordi der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet og/eller overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for.	Ja	Ja
Det skal sandsynliggøres, at forældrene er varigt uden forældreevne.	Der skal foreligge en undersøgelse af familiens, herunder forældrenes, ressourcer og en prognosevurdering. Herunder hører oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, intellektuelle niveau, sygdomme, misbrug, behandlingsforløb og omsorg for eventuelle andre børn. Kommunen skal indhente uafhængige undersøgelser fra specialister. Er det kun muligt at benytte ældre oplysninger, skal en specialist udarbejde en ny prognosevurdering på baggrund af de foreliggende oplysninger.	Ja	Nej
Det skal beskrives, hvordan relationen mellem barn og forælder er.	Samvær eller anden kontakt mellem barn og forældre er ikke i sig selv til hinder for en adoption uden samtykke. Men relationen har betydning for den samlede vurdering af den enkelte sag. Derfor skal relationen mellem barn og forælder indgå i sagsbehandlingen.	Ja	Ja
Det skal beskrives, hvordan forholdet mellem barn og plejeforældre er.	Det er særlig relevant at beskrive forholdet mellem barnet og plejeforældrene i tilfælde, hvor det overvejes at gennemføre en adoption uden samtykke på baggrund af nær tilknytning mellem barnet og plejeforældrene. Barnets relation til de biologiske forældre skal også indgå i vurderingen af tilknytningen til plejefamilien.	Ja, i relevant omfang	Ja
Der skal være opmærksomhed på, om barnet har søskende, og om adoption også er relevant for dem.	Når det overvejes, hvorvidt hensynet til kontinuitet og stabilitet i et barns opvækst taler for en adoption, bør denne overvejelse ligeledes gøres for alle andre søskende i søskendeflokken.	Ja	Ja

KAPITEL 2

SÅDAN FORLØBER SAGSBEHANDLINGEN

I den kommunale sagsbehandling har sager om adoption uden samtykke flere fællestræk med sager om anbringelse uden samtykke. Adoption er dog et væsentligt mere vidtrækkende indgreb, der kræver mere dokumentation og også skal behandles i Ankestyrelsen og Statsforvaltningen.

Dette kapitel beskriver sagsgangen i sager om adoption uden samtykke – og indeholder interviews med repræsentanter for de myndigheder, der behandler sagerne. En mere udførlig beskrivelse af sagsgangen findes i Social- og Indenrigsministeriets vejledning om frigivelse af børn til national adoption.

Sådan forløber sagerne

Her får du et overblik over de elementer, der typisk vil indgå i de forskellige myndigheders behandling af en sag om adoption uden samtykke. Oversigten tager udgangspunkt i en sag, der munder ud i adoption. Sagen afsluttes dog, hvis en af myndighederne undervejs i sagsbehandlingen vurderer, at der ikke er grundlag for adoption uden samtykke.

Sagsbehandlingen i kommunen

- Undersøgelse efter servicelovens § 50 gennemføres
- Kommunen vurderer, at adoption er bedst for barnet
- Forsøg på at opnå forældrenes samtykke
- Undersøgelse af forældrenes forældreevne gennemføres med inddragelse af specialist(er)
- Prognosen vurderes – blandt andet på baggrund af undersøgelse af forældreevnen
- Kommunen sender alle relevante sagsoplysninger – herunder hvem sagens parter er – til Statsforvaltningen. På den måde kan Statsforvaltningen beskikke advokat til forældrene med flere Statsforvaltningen beskikker advokat til barnet og tilbyder advokat til forældrene, forældremyndighedsindehaverne og plejeforældrene
- Kommunen indstiller til børn og unge-udvalget.

Sagsbehandlingen i kommunens børn og unge-udvalg

- Indkaldelse af sagens parter til et møde, herunder hvem der har ret til at udtale sig, jf. servicelovens § 68, stk. 2. Sagens parter er barnet, de biologiske forældre, indehaveren af forældremyndigheden, hvis det er en anden end forældrene, eventuelle plejeforældre samt advokater. Plejeforældre har altid ret til at udtale sig, men er kun parter i sagen, hvis de ansøger om at adoptere barnet.
- Vurdering af indstillingen på møde
- Afgørelse i udvalget
- Børn og unge-udvalget indstiller til adoption uden samtykke og videresender til Ankestyrelsen.

Sagsbehandlingen i Ankestyrelsen

- Statsforvaltningen tilbyder advokat til forældrene med flere, hvis de tidligere har takket nej
- Gennemgang af alt materiale fra kommunen
- Vurdering af dokumentationen
- Vurdering af adoption i forhold til barnets bedste
- Vurdering af, om barnets eget ønske og perspektiv er belyst
- Ved familieadoption: Vurdering af forholdene i plejefamilien i sager, hvor der indstilles til adoption på baggrund af barnets tilknytning til plejefamilien (§ 9, stk. 4)
- Vurdering af, om formelle krav er overholdt
- Ankestyrelsen indstiller til adoption uden samtykke til sagens parter og til kommunen. Hvis kommunen vil gå videre med sagen, indstiller den til statsforvaltningen

Sagsbehandlingen i Statsforvaltningen

- Statsforvaltningen tilbyder advokat til forældrene, hvis de tidligere har takket nej
- Gennemgang af alt materiale fra kommunen og Ankestyrelsen
- Vurdering af dokumentationen
- Vurdering af, om formelle krav er overholdt
- Indkaldelse af barnet til møde
- Indkaldelse af forældrene til møde.

Sagens afgørelse

- Afgørelse i Statsforvaltningen
- Statsforvaltningen meddeler og udleverer afgørelse til sagens parter
- Indbringelse af sagen for retten, hvis parterne kræver det
- Evt. retsproces
- Adoptionsbevilling
- Statsforvaltningen fremsender sagsresumé til kommunen og Ankestyrelsen
- Ved fremmedadoption: Match med adoptanter via Adoptionsnævnet.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN:

Sagsbehandlingsens første trin

En indstilling til adoption uden samtykke udarbejdes i barnets handlekommune. Sagen kræver et grundigt undersøgelses-, vurderings- og dokumentationsarbejde.

Læs mere om...

...sondringen mellem anbringelse uden samtykke og adoption uden samtykke.

> Side 32

“

En børnesag, som udvikler sig til en sag om adoption uden samtykke, vil begynde som en anbringelses-sag efter serviceloven. Det er et krav, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, før adoption uden samtykke kan komme på tale.

En børnesag, som udvikler sig til en sag om adoption uden samtykke, vil begynde som en anbringelses-sag efter serviceloven. Det er et krav, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, før adoption uden samtykke kan komme på tale.

Anledningen til sagen vil typisk være, at kommunens børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har nogen form for forældreevne. Undersøgelsen skal danne grundlag for en vurdering af, om der skal sættes ind med støtte til barnet og familien og i hvilken grad.

Barnet kan selv ønske adoption

Anledningen til at indlede en sag efter adoptionslovens § 9, stk. 3-4, kan også være, at barnet efter at have været anbragt uden for hjemmet, selv ønsker adoption. Ydermere kan barnets nære tilknytning til plejefamilien være anledning til at indlede en sag med hjemmel i adoptionslovens § 9, stk. 4.

Adoption uden samtykke er *ikke* betinget af, at adoptionen kan ske til den plejefamilie, hvor barnet er anbragt. Der vil være børn og unge, som er anbragt på et opholdssted, på en institution eller hos en plejefamilie, der ikke ønsker at adoptere. I disse situationer kan barnet adopteres af andre personer, der er godkendt som adoptanter – her er det Adoptionsnævnet, der foretager en matchning mellem barnet og godkendte adoptanter. Statsforvaltningen kan blandt andet være inddraget i forbindelse med udslusning af barnet til adoptanterne. Adoption efter § 9, stk. 4 er dog betinget af, at det sker til den nuværende plejefamilie

Hvad giver anledning til en børnefaglig undersøgelse?

I nogle tilfælde vil forældrene være kendt af kommunen i forvejen – for eksempel fordi de allerede har børn, som er anbragt, eller fordi de har en alvorlig diagnose kombineret med misbrug eller massive sociale problemer. Især i sager med førstegangsførelse kan anledningen til den børnefaglige undersøgelse være en henvendelse fra læge, psykolog eller andre, der er bekymrede for barnet.

Barnets synspunkter skal inddrages med passende vægt i forhold til alder og modenhed.

Hvad indgår i den børnefaglige undersøgelse?

Som angivet i servicelovens § 50, stk. 2, skal undersøgelsen belyse seks punkter, medmindre et eller flere af punkterne ikke er relevante i forhold til det pågældende barn:

- Udvikling og adfærd
- Familieforhold
- Skoleforhold
- Sundhedsforhold
- Fritidsforhold og venskaber
- Andre relevante forhold.

Den børnefaglige undersøgelse skal afdække både problemer og ressourcer hos barnet, forældrene og netværket. Barnets synspunkter skal inddrages med passende vægt i forhold til alder og modenhed, og der skal som minimum afholdes en børnesamtale, så barnet får lov at sige, hvad det mener om den foreslåede foranstaltning.

Samarbejdet med forældrene

Kommunen skal i størst muligt omfang forsøge at få forældrene til at medvirke i en undersøgelse. Der stilles dog ikke krav om formelt samtykke til udarbejdelsen af en børnefaglig undersøgelse. Vil forældrene ikke medvirke, kan kommunen uden samtykke indhente oplysninger fra myndigheder, bosteder, jobcentre, fagfolk med videre.

Undersøgelsens opbygning

Den børnefaglige undersøgelse bygges systematisk op, så den indeholder og er opdelt i:

1. En objektiv **beskrivelse** af situationen. Det skal fremgå, hvem der har bidraget med oplysninger og hvornår.
1. En **analyse**, baseret på beskrivelserne og de indhentede oplysninger om barnet. I del to af analysen inddrages den faglige, teoretiske viden. Det skal fremgå, hvilke teoretiske forståelser og omstændigheder der er lagt vægt på.
1. En **vurdering**. Her vurderes der ud fra en afvejning af ressourcer og problemer i familien, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i så fald hvilke.

Da en sag ofte vil skifte hænder undervejs, skal undersøgelsen være formuleret, så den kan anvendes af kolleger og andre myndigheder.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN:

Undersøgelse af forældreevne

“

Hvis den børnefaglige undersøgelse rejser tvivl om, hvorvidt forældrene har nogen form for forældreevne, skal forældrenes og barnets forhold undersøges med inddragelse af en eller flere specialundersøgelser.

Hvis den børnefaglige undersøgelse rejser tvivl om, hvorvidt forældrene har nogen form for forældreevne, skal forældrenes og barnets forhold undersøges med inddragelse af en eller flere specialundersøgelser.

Når en sag skal indstilles til adoption uden samtykke i medfør af § 9, stk. 3, skal det altid dokumenteres, at barnets biologiske forældre sandsynligvis er varigt uden forældreevne.

Husk, at der ikke er et krav til sandsynliggørelse af de biologiske forældres manglende forældreevne i sager, som er indstillet på baggrund af barnets tilknytning til plejeforældrene, jf. § 9, stk. 4. I denne type sager er det barnets tilknytning til plejefamilien samt forholdet til de biologiske forældre, der er afgørende for vurderingen.

Undersøgelsen af forældrenes evne som forældre foretages som en del af den børnefaglige undersøgelse, når der er tvivl om, hvorvidt forældrene har den nødvendige forældreevne.

Forældrenes situation skal vurderes individuelt, og undersøgelsen af deres forældreevne vil optimalt set indeholde:

- 1) samtaler med forældrene
- 2) samtaler med barnet (dog afhængig af barnets alder og modenhed)
- 3) observationer af samspillet mellem barn og forældre
- 4) en gennemgang af relevante sagsakter
- 5) yderligere information om barnet eller forældrene fra relevante aktører
- 6) en gennemgang af undersøgelsens resultater med forældrene.

Læs mere om...

... elementerne i en undersøgelse af forældreevnen.

> Side 49

Som supplement kan følgende elementer også være relevante:

- Psykologisk test af forældrene
- Psykologisk test af barnet
- Observationer af barnet i daginstitution, skole eller lignende.

Læs mere om...

... indirekte og direkte undersøgelser af forældrene i Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældrene.

> Side 18-27

Læs mere om...

... hvordan forældre kan undersøges indirekte.

> Side 53

Hvilke specialundersøgelser skal indhentes?

Sagsbehandlerens rapport skal indeholde en eller flere uafhængige specialundersøgelser foretaget af for eksempel en psykolog, psykiater, neuropsykolog, almen læge, speciallæge eller misbrugskonsulent. Der er ikke krav om, præcis hvilke specialister der skal anvendes, da det vil afhænge af den enkelte sags omstændigheder. Er forældrene for eksempel misbrugere? Har de en diagnose? Er de mentalt retarderede?

Hvad hvis forældrene ikke vil deltage?

I nogle tilfælde kan eller vil forældrene – trods gentagne henvendelser og fremmøde fra kommunens sagsbehandlere – ikke deltage i en undersøgelse. Her må kommunen foretage en sammenfattende, indirekte vurdering af forældrene på baggrund af de foreliggende oplysninger og undersøgelser.

Når advarsels- lamperne blinker

“

Inden sagen bliver behandlet som en sag om adoption uden samtykke i børn og unge-udvalget, skal kommunen altid forsøge at få forældrenes samtykke til en adoption.

Flere forhold hos forældrene kan give anledning til at overveje adoption uden samtykke.

Som eksempler på forhold, der kan give anledning til at overveje adoption uden samtykke, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen.
- Svære personlighedsforstyrrelser, eventuelt kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet.
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv.
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.
- En forælder, som i relation til ældre børn, har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre forældreevnen.

Læs mere om...

... indhentning af forældrenes samtykke.

> Side 17

Forsøg altid at få forældrenes samtykke

Inden sagen bliver behandlet som en sag om adoption uden samtykke i børn og unge-udvalget, skal kommunen altid forsøge at få forældrenes samtykke til en adoption. **Samtykket skal gives i Statsforvaltningen for at være juridisk gyldigt.**

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN:

Særligt om prognosevurdering

Prognosevurderingen er afgørende i en sag om adoption uden samtykke. Vurderingen skal vise, om forældreevnen er *varigt* manglende, eller om der er mulighed for fremskridt.

Læs mere om...

... en mere udtømmende gennemgang af prognosevurdering i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 13-15

I forbindelse med undersøgelsen af forældreevnen skal der også udarbejdes en prognosevurdering. Den har til formål at vurdere, om det er sandsynligt, at forældrene kan genvinde forældreevnen.

Hvilke oplysninger skal vurderingen indeholde?

Prognosevurderingen skal inddrage en eller flere specialundersøgelser og rumme oplysninger om:

- forældrenes livsforløb
- forældrenes psykiske tilstand
- forældrenes intellektuelle funktionsniveau
- omfanget og varigheden af eventuelle misbrug
- eventuelle fysiske sygdomme
- tidligere iværksat behandling
- forældrenes vilje og evne til at ændre de forhold, der påvirker forældreevnen
- forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene.

Prognosevurderingen skal vise, om den manglende forældreevne viser sig som et gentaget mønster på tværs af situationer, tid samt fysisk og psykisk tilstand.

Prognosevurderingen er ikke nødvendigvis et separat dokument, men skal fremgå tydeligt af den øvrige dokumentation i sagen.

Læs mere om...

... hvad kommunen bør huske i forbindelse med bestilling af en forældreevneundersøgelse.

> Side 51-52

Hvad hvis der ikke foreligger nye undersøgelser?

Hvis der ikke har kunnet gennemføres en **ny undersøgelse af forældrenes forhold** og ressourcer, skal kommunen alligevel bede en specialist – oftest en psykolog – foretage en ny prognosevurdering. Vurderingen må her bestå af en erklæring, hvor fagpersonen forholder sig til, om der ud fra de eksisterende sagsakter og specialundersøgelser er udsigt til, at forældreevnen kan genvindes.

Anbringelse eller adoption?

“

Adoptionsnævnet har godkendte adoptivfamilier, der er indstillet på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption.

Da en adoption uden samtykke er en mere radikal indgriben end en anbringelse uden samtykke, er betingelserne i loven mere omfattende. Er kommunen i tvivl, kan barnet anbringes med henblik på senere adoption.

I sager om adoption uden samtykke, der falder under adoptionslovens § 9, stk. 3, skal det sandsynliggøres at forældrene er *varigt* uden forældreevne. Er der – på trods af en aktuel, alvorlig situation – mulighed for, at forældrenes forhold forbedres inden rimelig tid, vil anbringelse uden samtykke være en mulighed, men ikke adoption uden samtykke.

Anbringelse kan blive til adoption

Der kan være tilfælde, hvor forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om forældreevnen kan genvindes indenfor rimelig tid. I disse sager kan kommunen vælge at anbringe barnet med henblik på senere adoption. Det kan især være relevant i sager med små børn.

Efter servicelovens § 68 c skal kommunalbestyrelsen ved anbringelse med henblik på adoption så vidt muligt anbringe barnet i en plejefamilie, der er indstillet på at adoptere. Adoptionsnævnet har godkendte adoptivfamilier, der er indstillet på at modtage et barn i pleje med henblik på adoption.

Fortsat anbringelse grundet tilknytning

En anden mulighed er at videreføre en anbringelse uden tidsbegrænsning, så sagen ikke skal genoptages jævnligt. Hvis et barn eller en ung har en stærk tilknytning til en plejefamilie, institution eller et opholdssted og har været anbragt mindst tre år uden for hjemmet, kan børn og unge-udvalget beslutte, at anbringelsen kan videreføres uden tidsbegrænsning. Det fremgår af servicelovens § 68 a.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN:

Indstillingen til børn og unge-udvalget

En indstilling om adoption uden samtykke skal være fyldestgørende. Desuden skal kommunen vurdere og konkludere ud fra de faktuelle oplysninger og undersøgelser.

Når kommunen i en konkret sag vurderer, at betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er til stede, og når dokumentationen foreligger, skal sagen indstilles til kommunens børn og unge-udvalg. Det er børn og unge-udvalget, som træffer den endelige beslutning om, hvorvidt kommunen anbefaler adoption uden samtykke.

“

Indstillingen til børn og unge-udvalget skal ikke blot være en redegørelse for de faktuelle forhold, men også en vurdering af, *hvorfor* og *hvordan* forholdene er tilstrækkelige til at bortadoptere barnet.

Hvad skal indstillingen indeholde?

Indstillingen til børn og unge-udvalget skal indeholde de sagsakter, som ligger til grund for kommunens vurderinger. Herunder hører den børnefaglige undersøgelse og undersøgelsen af forældreenvnen, prognosevurderingen, de gennemførte specialundersøgelser samt sagens øvrige akter.

Vurderingen i indstillingen

Indstillingen til børn og unge-udvalget skal ikke blot være en redegørelse for de faktuelle forhold, men også en vurdering af, *hvorfor* og *hvordan* forholdene er tilstrækkelige til at bortadoptere barnet. Hvad betyder det for eksempel, at forældrene ikke møder op til samværet med barnets ældre søskende? Hvilke konsekvenser har det, at de ikke tager ordineret medicin? Hvilken rolle spiller det, at forældrene er voldelige?

GODE RÅD TIL DEN FYLDESTGØRENDE INDSTILLING

- Indled med en grundig **sagsfremstilling** baseret på fakta – gerne kronologisk. For eksempel: Hvem er familien? Hvad er der sket? Hvornår er sagen rejst i kommunen? Hvad er der sket undervejs? Hvad er barnets eller den unges oplevelser, og hvordan har man belyst barnets perspektiv?
- Et kort **resumé** af sagsbehandlingen i kommunen – inklusiv de udarbejdede undersøgelser og prognosevurderingen.
- Selve **indstillingsforelæggelsen** med undersøgelses konklusioner og kommunens vurdering på baggrund af konklusionerne. Her skal redegøres for, hvorfor betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, og **hvilken paragraf sagen rejses efter**.

Læs mere om...

... de centrale paragraffer fra adoptionsloven.

> Side 10-11

Retssikkerhed og advokatbistand

Inden behandlingen i børn og unge-udvalget, skal Statsforvaltningen beskikke en advokat til barnet og tilbyde advokatbistand til barnets forældre med flere.

Uanset barnets alder skal barnet have beskikket en advokat fra Statsforvaltningen, inden børn og unge-udvalget behandler indstillingen om adoption uden samtykke. Derudover skal Statsforvaltningen tilbyde advokatbistand til barnets forældre, uanset om de har andel i forældremyndigheden, til forældremyndighedsindehaveren, hvis denne er en anden end forældrene, samt til eventuelle plejeforældre.

“

Husk, at det er kommunens pligt at indsende materiale om sagen til Statsforvaltningen. Det skal ske, inden sagen fremlægges for børn og unge-udvalget.

En støtte til forældrene

Tilbuddet om advokatbeskikkelse er tænkt som en støtte til forældrene, så de får mulighed for at kende og forstå sagens gang – og ikke mindst mulighed for at gøre indsigelse til sagens faktiske og retslige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke.

Kommunen må ikke beskikke advokater

Husk, at det er kommunens pligt at indsende materiale om sagen til Statsforvaltningen. Det skal ske, inden sagen fremlægges for børn og unge-udvalget. Kommunen må ikke selv beskikke advokater.

Statsforvaltningen vil beskikke advokatbistand, der gælder for hele sagens administrative gang – både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og Statsforvaltningen. Hvis parterne takker nej til advokatbistand, skal tilbuddet fremsættes igen, hver gang sagen overgår til en ny myndighed.

HVEM ER SAGENS PARTER?

- Barnet
- De biologiske forældre
- En eventuel anden indehaver af forældremyndigheden
- Barnets plejeforældre, hvis de samtidig søger om adoption af barnet
- Statsforvaltningen (kun når en eventuel afgørelse om adoption uden samtykke er truffet og indbragt for retten).

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN – INTERVIEW:

Husk at inddrage Statsforvaltningen

Interview med Sanne Glad Selander, specialkonsulent, adoptionskontoret, Statsforvaltningen.

Hvad er de typiske juridiske udfordringer for sagsbehandlerne i kommunerne?

– Det er især, når der skal beskikkes advokater til alle parter i sagen. Det skal jo ske via Statsforvaltningen, allerede før sagen indstilles til børn og unge-udvalget. Men vi oplever somme tider, at kommunerne selv går i gang med at beskikke. Eller at de tager stilling til, hvilke advokater der skal beskikkes, uden at gøre opmærksom på, hvorvidt det er parternes egne ønsker.

– Vi ser også, at det til tider er uklart, om det er stk. 2, 3 eller 4 i adoptionslovens § 9, der bliver indstillet efter, og om adoptanterne er eventuelle plejeforældre, andre med tilknytning til barnet eller fremmede. Endelig kan det knibe med dokumentationen for farens status. Er han for eksempel ukendt?

Gode råd fra Sanne Glad Selander

- Husk, at det er Statsforvaltningen, som skal beskikke advokaterne til barnet, til de biologiske forældre, til forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og til eventuelle plejeforældre.
- Vær omhyggelig med at give Statsforvaltningen de relevante oplysninger i sagen, når Statsforvaltningen skal beskikke en advokat, såsom:
 - Hvem er de biologiske forældre?
 - Hvad er adoptanternes relation til barnet?
 - Indstilles sagen efter stk. 2, 3 eller 4 i adoptionslovens § 9?
 - Hvis I anbefaler en bestemt advokat, bør det tydeligt fremgå, om parterne selv har tilkendegivet et ønske om, at vedkommende beskikkes.
- Vær opmærksom på, at parterne på et hvilket som helst tidspunkt i sagens forløb kan ønske en advokat beskikket – også hvis de i første omgang afslår tilbuddet.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN – INTERVIEW:

Erfaringerne kan bruges fremadrettet

Interview med Morten Olsen, afdelingsleder i Familiekontor Syd, Aarhus Kommune.

I har haft en sag om adoption uden samtykke, der er godkendt.

Hvordan var forløbet?

– Det drejede sig om et barn på 4 år, som fra fødslen var blevet fjernet fra sin svært psykisk syge mor og anbragt i familiepleje. Vi valgte at afsøge muligheden for adoption og spurgte først plejemoren, om hun var interesseret i at adoptere, og det var hun. Den biologiske mor modsatte sig, men vi valgte at gå til børn og unge-udvalget med en indstilling. Sagen faldt dog i Ankestyrelsen på grund af en manglende samlet psykologisk vurdering af de eksisterende sagsakter. Vi fik en sådan foretaget, hvorefter sagen igen gik igennem systemet, og det endte med en afgørelse om adoption uden samtykke.

Hvor ligger de største udfordringer i sagsarbejdet?

– I høj grad i det indledende arbejde. Det gælder blandt andet i dialogen med de biologiske forældre og i det at finde en adoptionsfamilie. En overvejelse er for eksempel: Hvis plejemoren siger nej, skal vi så gå videre med sagen? I denne sag ville vi have gjort det ud fra en vurdering af, at barnet har så lav en alder, at tilknytning til en ny plejefamilie er mulig. Endelig er ventetiden, mens sagen behandles i de mange instanser, en belastning for alle parter.

Hvordan kan I fremadrettet bruge erfaringerne fra sagen?

– Vi ved nu, at det kan være en langvarig og krævende proces. Men vi ved også, at det kan lade sig gøre. Og nu har vi en sag at læne os op ad og kender de forhindringer, der kan opstå undervejs. Vi kan i Aarhus Kommune drage fordel af en organisering, hvor en mulig adoptionssag kommer i hænderne på en gruppe sagsbehandlere, som i forvejen arbejder med familieanbragte børn.

Vil der komme flere indstillinger til adoption i fremtiden?

– Der vil næppe komme en hel bølge af sager. Det skal også ses i lyset af, at vi har mange forebyggende foranstaltninger i forhold til gravide og nyfødte, hvor man opdager de ”svage” kvinder og forsøger at arbejde med forældreevnen. Men vi har fokus på muligheden for adoption i kommunen, og vi vil gerne rejse flere sager. Som udgangspunkt helst uden tvang, men der er bestemt sager, hvor adoption er den bedste løsning for barnet, også selv om det må ske imod forældrenes vilje.

“

Vi ved nu, at det kan være en langvarig og krævende proces. Men vi ved også, at det kan lade sig gøre.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN – INTERVIEW:

En beslutning, du ikke skal tage alene

Interview med Helle Nøhr Korsholm, sagsbehandler og på interviewtidspunktet formand for Dansk Socialrådgiverforenings faggruppe Børn, Unge og Familier.

Hvad står sagsbehandleren over for, når en indstilling til en adoption uden samtykke overvejes?

– Beslutningen er jo svær på mange niveauer. Det er en stor magt at sidde med, og man skal være sikker i sin sag. Vi socialrådgivere tænker som udgangspunkt, at alle mennesker har udviklingspotentialer, så det er en etisk svær beslutning og et stort ansvar at dømme en forælder varigt ude af stand til at tage sig af sit barn. Men heldigvis skal sagen belyses fra mange vinkler og beslutningen gennem mange instanser.

“

Optimalt set bør man nedsætte et team bestående af socialrådgiveren, en faglig leder og en juridisk sparringspartner.

Hvad kan sagsbehandleren gøre for at blive mere sikker i sin sag?

– En sag af denne karakter skal den enkelte sagsbehandler ikke stå alene med. Det er et komplekst område, og det er et omfattende arbejde at tilrettelægge en indstilling. Optimalt set bør man nedsætte et team bestående af socialrådgiveren, en faglig leder og en juridisk sparringspartner – så man er flere om at vurdere sagsforløbet, og så den enkelte sagsbehandler ikke drukner i processen. Det er derfor også vigtigt, at ledelsen skaber rammen for, at der er den fornødne tid og ressourcer til at udføre den grundige sagsbehandling og dokumentation, der er påkrævet.

Er der kommet fokus på muligheden for at benytte adoption uden samtykke i kommunerne?

– Det er mit indtryk, at kommunerne tænker det ind som en mulighed. Ikke mindst i kraft af, at Barnets Reform efterhånden er integreret, og princippet om at vægte barnets bedste højere end forældrenes rettigheder vinder frem. Men socialrådgiverne er stadig famlende, og alle sager er læringsprocesser. Kommunerne skal turde afprøve nogle sager, mener jeg. Det vil give et fælles erfaringsgrundlag for at vurdere, i hvilke sager en adoption vil være den bedste løsning for et barn.

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN – INTERVIEW:

Adoption skal være en professionel vurdering

Interview med Merete Aagaard, jurist i Socialafdelingen
i Aalborg Kommune.

“

For at skabe en professionel distance valgte vi derfor at holde rådgiveren, som normalt har kontakten til familien, så meget ude af selve indstillingsarbejdet som muligt.

I forberedte en sag til adoption uden samtykke. Hvordan var processen?

– Det var en stor udfordring, blandt andet fordi der var stor uenighed i rådgiver-teamet, i forhold til om sagen overhovedet skulle indstilles. Det blev kontroversielt og krævede, at ledelsen tog affære. Vi fik VISO indover til at hjælpe med at nå til enighed og besluttede derefter at gå videre med sagen.

Hvilke overvejelser var i spil?

– Der var mange holdningsprægede diskussioner om det principielle i at benytte så drastisk en foranstaltning. Overvejelserne gik i denne sag også på, at barnets plejeforældre var oppe i årene og næppe ville blive godkendt som adoptanter. Det ville betyde et skift mere i barnets liv – et skift, der dog sandsynligvis ville komme uanset hvad.

Hvad gør denne type sag vanskelig for sagsbehandlerne?

– Vores sagsbehandlere giver udtryk for, at det er svært udelukkende at agere professionelt i vurderingen. Forstået sådan, at de har et mangeårigt kendskab til forældrene og i mange tilfælde får en slags følelsesmæssig tilknytning til familien. En udfordring er også, at det jo er dem, der skal samarbejde tæt med familien. For at skabe en professionel distance valgte vi derfor at holde rådgiveren, som normalt har kontakten til familien, så meget ude af selve indstillingsarbejdet som muligt.

SAGSBEHANDLINGEN I BØRN OG UNGE-UDVALGET:

Sådan beslutter børn og unge-udvalget

Medlemmerne af kommunens børn og unge-udvalg skal i samråd beslutte, om de kan anbefale adoption uden samtykke. Sagen kan enten falde her eller gå videre til Ankestyrelsen.

Kommunens børn og unge-udvalg består af fem medlemmer: To politisk valgte medlemmer fra kommunalbestyrelsen, byretsdommeren samt to pædagogisk-psykologisk sagkyndige. Dommeren leder mødet og har ansvar for at kontrollere, at de nødvendige undersøgelser i sagen er foretaget.

Dommeren kan kræve, at der indhentes flere oplysninger i sagen – for eksempel yderligere erklæringer om de lægefaglige eller psykologiske forhold. Når det sker, er det for at sikre, at grundlaget for at vurdere spørgsmålet om forældre-evne er så solidt som muligt.

Grundlag for anbringelse uden samtykke?

Børn og unge-udvalget skal i sager om adoption uden samtykke vurdere, at der er grundlag for anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, stk. 1, 1. eller 2. pkt.

I mange tilfælde vil barnet allerede være anbragt, og udvalget kan tidligere have truffet en beslutning om anbringelse uden samtykke, som stadig er gældende. Barnet kan dog også være anbragt med forældrenes samtykke. I disse tilfælde skal børn og unge-udvalget stadig forholde sig til, om der er grundlag for en anbringelse *uden* samtykke.

Fire ud af fem skal anbefale adoption uden samtykke

En afgørelse om anbefaling af adoption uden samtykke kræver, at mindst fire af udvalgets fem medlemmer stemmer for afgørelsen.

Inden der træffes afgørelse, skal forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, plejeforældrene, barnet og deres advokater eller bisiddere jf. serviceloven § 68 f, stk. 3 have tilbud om at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Tilbuddet til barnet selv kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller hvis det må antages at være til skade for barnet.

Læs mere om...

...sondringen mellem anbringelse uden samtykke og adoption uden samtykke.

> Side 32

SAGSBEHANDLINGEN I KOMMUNEN – INTERVIEW:

Det er vigtigt med konsensus i de alvorligste sager

Interview med Lise Hækkerup (Socialdemokraterne), på interviewtidspunktet medlem af børn og unge-udvalget i Frederiksberg Kommune.

I har haft en sag om adoption uden samtykke til behandling i børn og unge-udvalget. Hvad var udvalgets rolle?

– Vi blev allerede tidligt involveret i denne sag, da der var tale om forældre, som vi i udvalget kendte rigtig godt, fordi de tidligere havde fået tvangsfjernet to børn. Da moren igen var gravid, blev det besluttet, at barnet skulle anbringes straks efter fødslen. I forbindelse med den beslutning blev vi enige med forvaltningen om at rejse en sag om adoption uden samtykke. Herefter gik sagsbehandlerne i gang med selve dokumentationsarbejdet.

I valgte at anbefale adoption uden samtykke. Hvordan traf I den beslutning?

– I dette tilfælde var udvalget – på baggrund af de faglige undersøgelser – ikke i tvivl om, at forældrene var uden forældreevne. Både i denne sag og i sager om anbringelse læser vi naturligvis alle sagsakter, inden vi mødes, og generelt læner vi politikere os meget op ad udsagnene fra de børnesagkyndige i udvalget. Desuden er dommeren i udvalget med til at vurdere, om sagen holder rent juridisk. Alle fem udvalgsmedlemmer var enige om beslutningen. Jeg synes, det er vigtigt, at der er konsensus omkring så alvorlige beslutninger, og at de ikke bliver styret af en politisk dagsorden.

I skal indkalde parterne til et møde i udvalget. Mødte de op?

– Ja, forældrene mødte op. Udvalgsrådet forløb sådan, at medlemmerne af udvalget begyndte med kort at tale om sagen, hvorefter vi kaldte forældrene ind. Mødet med dem var en dramatisk oplevelse, da de reagerede med meget voldsom vrede. Det skærer naturligvis i hjertet at sidde over for forældre, hvis barn man er ved at fjerne. Men mødet med dem ændrede ikke på vores beslutning om, at barnet havde bedst af at vokse op i en anden og mere stabil familie.

“

Generelt læner vi politikere os meget op ad udsagnene fra de børnesagkyndige i udvalget.

SAGSBEHANDLINGEN I ANKESTYRELSEN:

Ankestyrelsen gennemgår alle sagsakter

Ankestyrelsen skal meddele samtykke til børn og unge-udvalgets anbefaling om adoption, før sagen kan afgøres i Statsforvaltningen.

Ankestyrelsen behandler en sag, når børn og unge-udvalget i kommunen har indstillet til adoption uden samtykke. Ankestyrelsen skal have tilsendt al dokumentation i sagen. Det vil sige:

- Kommunens børnefaglige undersøgelse – herunder undersøgelse af forældreevne og prognosevurdering
- Alle specialundersøgelser i sagen
- Aktuelle udtalelser fra barnets opholdssted/plejefamilie
- Oplysninger om Statsforvaltningens tilbudte advokatbistand og mødeindkaldelser til parterne
- Alle øvrige oplysninger i sagen.

Ankestyrelsen kan bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger i sagen – også om anbringelsens varighed, hyppigheden af kontakten mellem barn og forældre samt barnets udvikling.

Er de materielle krav overholdt?

På baggrund af kommunens dokumentation vurderer Ankestyrelsen, om der er et grundlag for en anbringelse uden samtykke, og om det er tilstrækkeligt sandsynliggjort, at forældrene er varigt uden forældreevne.

Det er vigtigt, at undersøgelsen af forældreevnen så vidt muligt er fyldestgørende og aktuel.

Ankestyrelsen vurderer også, om adoptionen, på trods af et eventuelt familieskifte, vil give barnet ro og skabe stabilitet og sikkerhed om barnets fremtidige tilværelse.

Ankestyrelsen vurderer desuden barnets udvikling, herunder om barnet har haft en svær start på livet. Det kan have betydning for barnets udvikling, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge, samt om barnet går i en almindelig skole.

Læs mere om...

... hvordan forældreevne defineres.

> Side 48

Læs mere om...

... prognosevurdering af at forældrene er varigt uden forældreevne.

> Side 31

Ankestyrelsen skal herudover vurdere, om barnets eget ønske og perspektiv er belyst. Ønsker barnet adoption? Hvordan er holdningen og kontakten til de biologiske forældre? Og til en kommende adoptivfamilie?

Er det barnets plejefamilie, der ønsker at adoptere, afhænger det af sagens karakter, om Ankestyrelsen skal vurdere plejefamiliens egnethed. I sager, hvor der søges adoption jf. adoptionslovens § 9, stk. 3, skal Ankestyrelsen *ikke* vurdere en konkret families egnethed til at adoptere. Omvendt indgår plejeforældrenes egnethed til at adoptere som en integreret del af Ankestyrelsens vurdering, når der søges adoption efter § 9, stk. 4. I disse sager vurderer Ankestyrelsen på oplysninger om forholdene i plejefamilien, herunder om plejefamilien har forståelse for barnets situation og har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og tryghed.

Læs mere om...

... hvem sagens parter kan være.

> Side 34

Er de formelle krav overholdt?

Ankestyrelsen skal påse, om **sagens parter** har været indkaldt til mødet i børn og unge-udvalget og sørge for, at parterne også bliver indkaldt til møde i Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen påser også, om sagens parter har fået tilbudt gratis advokatbistand. Er det ikke sket, skal Ankestyrelsen sende sagsoplysningerne til Statsforvaltningen, som herefter kan beskikke advokater.

DILEMMA: HVILKE RELATIONER VEJER TUNGEST?

Adoption skal altid være til gavn for barnet. Når Ankestyrelsen vurderer en konkret sag, skal Ankestyrelsen foretage en afvejning. På den ene side kan adoption sikre en stabil opvækst, hvor barnet er fuldgældigt medlem af en familie. På den anden side kan endnu en flytning af barnet betyde brudte relationer. Det gælder især i sager, hvor barnet har knyttet relationer til en plejefamilie, som enten ikke kan eller ikke ønsker at adoptere – for eksempel på grund af for høj alder.

HVORDAN FOREGÅR BESLUTNINGEN I ANKESTYRELSEN?

Ankestyrelsen behandler sagen på et møde, hvor der deltager to medarbejdere fra Ankestyrelsen, to beskikkede medlemmer, som er udpeget af social- og indenrigsministeren samt en lægefaglig konsulent og en adoptionskyndig. Beslutningen foregår efter flertal, hvor lægekonsulenten og den adoptionskyndige dog ikke har stemmeret. Ankestyrelsens beslutning skal så vidt muligt foreligge senest otte uger efter børn og unge-udvalgets anbefaling.

SAGSBEHANDLINGEN I ANKESTYRELSEN:

Sagsakterne skal vurderes på ny

Interview med Lene Conrad, kontorchef, Børn og Familie 2, Familieretsafdelingen, Ankestyrelsen.

Læs mere om...

... prognosevurderingen.

> Side 31

Hvad er de typiske juridiske udfordringer for sagsbehandlerne i kommunerne?

– Sagsbehandlerne skal altid søge forældrenes samtykke til adoption. Får de det, er det ikke nødvendigt at rejse en sag om adoption uden samtykke. Det er afgørende, at forældrenes samtykke gives til Statsforvaltningen, og det kræver til tider, at sagsbehandleren går med forældrene i Statsforvaltningen. Hvis samtykket kun gives til kommunen, er det ikke juridisk gyldigt.

– Prognosevurderingen af forældrene er en udfordring. Der er krav til, at vurderingen skal være aktuel. Derfor er det ikke tilstrækkeligt at indsende 5-10 år gamle oplysninger. Hvis forældrene ikke evner eller vil deltage i en undersøgelse af deres forældreevne, skal en relevant specialist, såsom en psykiater eller psykolog, vurdere de eksisterende sagsakter på ny.

Lene Conrads gode råd til sagsbehandlerne

- Overvej i sager om adoption uden samtykke at vælge en anden sagsbehandler end den, der normalt har kontakt til familien. Vælg for eksempel én specialiseret sagsbehandler på området i jeres afdeling.
- Reflekter over balancen mellem barnets perspektiv og de biologiske forældres, når I sidder med en sag. Ifølge Barnets Reform skal hensynet til barnet altid komme i første række. Hvilken foranstaltning lever bedst op til det?
- Begynd eventuelt med en undersøgelse af forældreevnen, før barnet er født, når I allerede under morens graviditet overvejer at rejse en sag.
- Argumentér i indstillingen. Drag gerne konklusioner på baggrund af oplysningerne og undersøgelserne, så de underbygger indstillingen om adoption uden samtykke. Indstillingen skal med andre ord ikke bare være en nøgtern oplystning af fakta.

“

Det er afgørende, at forældrenes samtykke gives til Statsforvaltningen, og det kræver til tider, at sagsbehandleren går med forældrene i Statsforvaltningen.

SAGSBEHANDLINGEN I STATSFORVALTNINGEN:

Statsforvaltningen vejleder forældre og barn

Statsforvaltningen træffer afgørelse i sager om adoption uden samtykke og skal inden da sikre, at alle krav er opfyldt.

Statsforvaltningen behandler en sag, når Ankestyrelsen har meddelt samtykke til adoption uden samtykke.

Statsforvaltningen er ansvarlig for, at alle materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter overholdes. Statsforvaltningen er endeligt ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst og dokumenteret.

“

Derfor kan en sag om adoption uden samtykke ikke afgøres, før barnet er tre måneder gammelt.

Læs mere om...

... indhentning af forældrenes samtykke.

> Side 17

Er barnets perspektiv belyst?

Hvis barnet er fyldt 12 år, skal barnet selv give samtykke til adoption, medmindre indhentelse af samtykket skønnes at være til skade for barnet. I praksis skal Statsforvaltningen "i øjenhøjde" vejlede barnet og fortælle, hvad en adoption indebærer. Det sker på et møde, inden barnet giver samtykke.

Hvis barnet er under 12 år, skal barnets holdning også indgå i sagen, men Statsforvaltningen vurderer fra sag til sag, om barnet er modent nok til en samtale. Af vejledning om frigivelse af børn til national adoption fremgår det dog, at det for de fleste cirka syv-årige vil være muligt at gennemføre en samtale, ligesom også samtaler med selv små børn i førskolealderen i de fleste tilfælde vil kunne gennemføres.

Hvad med forældrene?

Inden afgørelsen træffes, skal Statsforvaltningen sikre, at en frivillig bortadoption ikke er mulig. Forældrene skal med andre ord have haft mulighed for at give samtykke, og det kan som udgangspunkt tidligst ske tre måneder efter fødslen. Derfor kan en sag om adoption uden samtykke ikke afgøres, før barnet er tre måneder gammelt.

Forældrene bør indkaldes til et møde, hvor Statsforvaltningen fortæller, hvad adoptionen juridisk indebærer, og hvor Statsforvaltningen undersøger, om forældrene vil give samtykke, uanset om forældrene tidligere har tilkendegivet deres holdning til adoptionen over for kommunen.

FORÆLDRENE KAN FØLGE BARNETS UDVIKLING

Statsforvaltningen bør informere barnets forældre om, at de har mulighed for at se rapporter om barnet efter bortadoptionen. Adoptivforældrene udarbejder rapporterne i de år, hvor barnet fylder 4, 7, 10, 13 og 16 år, og Statsforvaltningen udarbejder rapport et år efter adoptionen.

SAGENS AFGØRELSE:

Afgørelsen – og et eventuelt retsligt efterspil

Når Statsforvaltningen har truffet sin afgørelse, kan de involverede parter kræve, at sagen bliver indbragt for retten.

Statsforvaltningen skal sende den skriftlige afgørelse til de parter, der er involveret i sagen om adoption uden samtykke samt til kommunen. Statsforvaltningen skal desuden udlevere afgørelsen til parterne eller forkynde den for dem.

Kan sagen ende i retten?

Det skal fremgå, at parterne, inden for 14 dage efter de har modtaget afgørelsen, kan forlange at få sagen indbragt for retten. Statsforvaltningen kan forlænge fristen, hvis der er gode grunde til det.

Hvis en af parterne ønsker at indbringe sagen for retten, skal Statsforvaltningen sørge for, at det sker inden for 3 uger. Sagen skal først afgøres i byretten, hvorefter afgørelsen kan ankes til landsretten inden for 4 uger efter byrettens afgørelse. Retsmøderne foregår for lukkede døre.

Først når sagen eventuelt har været for retten, og ankefristen er udløbet, kan Statsforvaltningen afslutte sagen og bevilge adoptionen.

Kommunen og Ankestyrelsen orienteres

Når sagen er afsluttet, skal Statsforvaltningen sende et resumé af sagen til den involverede kommune og til Ankestyrelsen.

BARNET BØR SIKRES EN SKÅNSOM OVERGANG

I nogle sager skal barnet flyttes fra sine sædvanlige omgivelser, når adoptionen er bevilget. Her er det vigtigt, at der tilrettelægges et udslusningsforløb, så overgangen bliver så skånsom for barnet som muligt. Blandt andet skal forløbet tage højde for barnets alder, relationer og eventuelle særlige behov.

KAPITEL 3

VURDERING AF FORÆLDREEVNE

I sager om adoption uden samtykke er en aktuel faglig vurdering af forældreevnen helt central. Sagsbehandleren bør dog kun bestille en ny undersøgelse af forældreevnen i de sager, hvor sagsbehandleren forventer, at undersøgelsen kan give væsentlig eller ny information om forældrenes forældreevner, og hvor denne information kræver en psykologfaglig undersøgelse.

Dette kapitel beskriver, hvad en forældreevneundersøgelse kan indeholde, hvordan den kan udføres, og hvem der kan bidrage til undersøgelsen.

Sideløbende med udarbejdelsen af denne håndbog, har Socialstyrelsen igangsat en indsamling af aktuelt bedste viden om, hvordan man kan vurdere forældres evner til at varetage omsorgen for deres børn i sager om adoption uden samtykke. Indsamlingen er mundet ud i ni undersøgelsesforløb og -metoder, der kan støtte, inspirere og kvalificere kommunernes vurderinger af forældreevne. Du kan finde rapporten på [Socialstyrelsens hjemmeside](#).

Hvad er forældreevne?

Forældreevne handler om at sørge for sit barns omsorg, trivsel og udvikling. Der er videnskabelig evidens for, at forældrenes egen tilknytningshistorie i den sammenhæng spiller en stor rolle.

Forældreevneundersøgelser kendes under mange navne, herunder for eksempel også forældrekompetenceundersøgelser og forældreomsorgsundersøgelser.

Der er ikke krav til, hvilke metoder kommunerne skal anvende, når de gennemfører undersøgelserne. I sager om adoption uden samtykke vil det ofte være hensigtsmæssigt, at der inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog, misbrugskonsulent eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare prognosen – altså om det er sandsynligt, forældrene er *varigt* uden forældreevne.

Hvordan defineres forældreevne?

At være forælder indebærer, at man er den primære omsorgsperson, der sikrer og sørger for sit barns fysiske omsorg og trivsel, dets udvikling, læring, opdragelse samt emotionelle og sociale sunde udvikling. Forældreevne er en helt basal menneskelig evne, men den er svær entydigt at definere ud fra en række fastlagte specifikke kriterier.

I Danmark henvises ofte til den norske socionom og forsker Kari Killéns beskrivelse af forældrefunktioner:

- Evne til at opfatte barnet realistisk
- Evne til at danne realistiske forventninger om de afhængigheds- mæssige- og følelsesmæssige behov, barnet kan tilfredsstille
- Evne til at danne realistiske forventninger til barnets mestring
- Evne til at engagere sig positivt i samspil med barnet
- Evne til empati med barnet
- Evne til at prioritere barnets mest grundlæggende behov frem for sine egne
- Evne til at rumme egen smerte og frustration uden at skulle afreagere på barnet.

Læs mere om...

... forældreevne i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 6-7

Hvordan undersøges forældreevne?

Forældreevneundersøgelsen rummer en samlet vurdering af det konkrete barns behov – og forældrenes mulighed for at opfylde behovene.

Forældreevneundersøgelsen skal ideelt set omkring seks punkter:

Læs mere om...

... hvad en undersøgelse af forældreevne bør indeholde i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 11-12

“

Sagsakter giver vigtig information om, hvordan forældrenes situation har udviklet sig, hvilke foranstaltninger der tidligere har været tilbudt, og om de har haft nogen effekt.

1) En indledende gennemgang af alle sagsakter

Sagsakter giver vigtig information om, hvordan forældrenes situation har udviklet sig, hvilke foranstaltninger der tidligere har været tilbudt, og om de har haft nogen effekt. Informationerne bidrager med oplysninger om forældreadfærden over tid og evnen til samarbejde, udvikling og forandring.

2) Indgående interviews med forældrene ad flere omgange

Interviews kan afdække hver forælders egen familiære baggrund, opvækst og tilknytningshistorie, personlige historie, nære relationer, uddannelse og arbejdshistorik, eventuelle misbrugsproblemer beskrivelsen af deres barns udvikling og opvækst, beskrivelsen af barnet og dets behov, deres refleksioner over egen forælderrolle og fremtid.

3) En psykologisk testning af hver forælder

Test kan afdække kognitive og personlighedsmæssige ressourcer og svagheder.

4) En specifik psykologisk undersøgelsesmetode

Metoden skal belyse forældreevnen.

5) En psykologisk testning eller undersøgelse af barnet

Hos det lille barn skal undersøgelsen afdække udviklingsniveauet, og hos det større barn kan test og samtaler afdække kognitive og personlighedsmæssige ressourcer og svagheder – herunder om barnet følelsesmæssigt, sprogligt og socialt er alderssvarende. Samtaler bør finde sted uden forældrenes deltagelse og med en god, respektfuld kontakt til barnet.

6) Observationer af samspillet mellem forældre og barn

Hvis der er samvær i hjemmet, kan observationerne foregå her, alternativt på en institution eller i barnets plejefamilie. I nogle tilfælde kan undersøgeren give forældrene råd og vejledning til, hvordan de kan forholde sig i forskellige situationer med barnet, for at vurdere forældrenes evne til at gøre brug af vejledningen.

“

Det er desuden vigtigt, at kommunen belyser, om forældrene er blevet tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandlingen.

Læs mere om...

... konkrete metoder til direkte undersøgelse og vurdering af forældreevne i *Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne*.

> Side 22-27

Læs mere om...

... prognosevurderinger, og hvad de bør indeholde.

> Side 31

INDIREKTE OG DIREKTE VURDERING AF FORÆLDREEVNEN

Tre af de seks punkter i forløbet vurderer forældreevnen indirekte, mens de tre andre vurderer forældreevnen direkte. En forældreevneundersøgelse bør rumme både direkte og indirekte vurdering.

Metoder til indirekte vurderinger af forældreevner:

- Gennemgang af sagsakterne
- Interviews med forældrene
- Test af forældrene med det formål at afdække deres ressourcer og svagheder.

Metoder til direkte vurderinger af forældreevner:

- En specifik psykologisk undersøgelsesmetode til belysning af forældreevnen
- En psykologisk test eller undersøgelse af barnet
- Observationer af samspillet mellem forældre og barn.

I forbindelse med vidensindsamlingen i 2013 har ekspertgruppen fra Institut for Psykologi på Københavns Universitet fokuseret på punkterne fire og seks i forældreevneundersøgelsens forløb (foregående side). I begge punkter er der tale om direkte vurdering af forældreevnen. Det er der også i punkt fem, som dog anses for at være dækket af de undersøgelsesmetoder, psykologer typisk allerede anvender i Danmark.

PROGNOSE: ER TILSTANDEN VARIG?

I sager om adoption uden samtykke er det helt afgørende, at både forældreevnen og prognosen er grundigt dokumenteret. Prognosen vurderer, om forældrene kan genvinde eller udvikle forældreevne, eller om de varigt er uden forældreevne.

I prognosevurderingen er det nødvendigt at inddrage hele forældrenes livforløb, herunder relevante forældreevneundersøgelser og beskrivelser af forældrenes samvær med deres eventuelle andre børn. Det er desuden vigtigt, at kommunen belyser, om forældrene er blevet tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandlingen.

Hvem undersøger forældreevnen?

Den primære ansvarlige for forældreevneundersøgelsen bør som udgangspunkt være en autoriseret psykolog, som eventuelt kan gennemføre undersøgelsen i et team med kommunens egen sagsbehandler.

Læs mere om...

... de metoder til undersøgelse af forældreevne, som gennemgås i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 20-

“

På grund af sagernes alvorlige og indgribende karakter kan det være en god ide, at flere end én person bidrager til forældreevneundersøgelsen.

Konklusionerne fra en forældreevneundersøgelse vil ofte have stor vægt, når de indgår i oplysningsgrundlaget i en sag om adoption uden samtykke. Derfor er det afgørende, at forældreevneundersøgelsen er af høj kvalitet – ikke mindst fordi den hører hjemme i yderst følsomme sager, som potentielt kan have altafgørende indflydelse på de mennesker, den handler om.

Hvilke kvalifikationer skal undersøgeren have?

Det bør være fagpersoner med stærke faglige kompetencer og stor erfaring, som varetager opgaven. Det indebærer, at undersøgerne dels har solidt kendskab til familiodynamik, udviklingspsykologi, tilknytningsteori og psykopatologi, og dels at de kan afdække og afprøve forældrenes ressourcer og udviklingspotentiale. Ydermere bør fagpersoner have solid undersøgelseserfaring.

Socialstyrelsen anbefaler, at tovholderen for forældreevneundersøgelser er en psykolog, der er autoriseret af Psykolognævnet. For det første vil det garantere høje faglige kvalifikationer, og for det andet giver det forældrene mulighed for at klage til Psykolognævnet over den involverede psykolog.

Rollefordeling og mulighed for teams

På grund af sagernes alvorlige og indgribende karakter kan det være en god ide, at flere end én person bidrager til forældreevneundersøgelsen. Det kan enten foregå i et team af to fagpersoner – eksempelvis en autoriseret psykolog og en familiebehandler – eller alternativt kun en enkelt fagperson, der til gengæld modtager vejledning eller sparring fra fagkolleger. I begge tilfælde er det dog mest hensigtsmæssigt, at den primære ansvarlige for det faglige indhold er en autoriseret psykolog.

“

Bestillingen af forældre-
evneundersøgelsen skal præcisere opgaven for undersøgeren i form af en skriftlig opgavebeskrivelse, der tydeliggør undersøgelsens indhold for forældrene.

Myndighedssagsbehandlerens rolle består indledningsvis i – på vegne af kommunen – at udarbejde en bestilling af forældreevneundersøgelsen, der tager udgangspunkt i den konkrete sags omstændigheder og de allerede foreliggende oplysninger. I den myndighedssagsbehandleren bestiller undersøgelsen, bør vedkommende orientere forældrene om årsagen til undersøgelsen og sikre sig, at forældrene i øvrigt føler sig hørt og inddraget.

I den forbindelse er det vigtigt, at myndighedssagsbehandleren gør forældrene opmærksomme på, at der er et klart skel mellem den generelle sagsbehandling på den ene side og den isolerede forældreevneundersøgelse på den anden side. Det er især relevant i de tilfælde, hvor kommunen er repræsenteret i begge processer – eksempelvis hvis kommunalt ansatte fagpersoner er en del af undersøgelsesteamet.

Socialstyrelsen anbefaler, at myndighedssagsbehandleren holder et opstartsmøde med undersøgeren og forældrene, hvor ansvar, forventninger og roller i processen bliver afstemt.

Huskeliste til kommunens bestilling af forældreevneundersøgelsen

Bestillingen af forældreevneundersøgelsen skal præcisere opgaven for undersøgeren i form af en skriftlig opgavebeskrivelse, der tydeliggør undersøgelsens indhold for forældrene. Kommunen skal sikre, at bestillingen er målrettet og præcis i forhold til den konkrete sag, og at der er særligt fokus på det konkrete barn, som sagen handler om.

Som huskeliste for bestillingen gælder det, at myndighedssagsbehandleren skal:

- formulere et klart mål med undersøgelsen
- opridse, hvad der har givet anledning til at begynde undersøgelsen
- præcisere, hvad der ønskes nærmere undersøgt i undersøgelsen
- præcisere, hvilken hjælp familien tidligere har modtaget og med hvilken effekt
- angive undersøgelsens ønskede tidsmæssige ramme. Dette vil typisk være to til fire måneder afhængigt af sagens konkrete omstændigheder
- angive, hvilke sagsakter, der sendes til myndighederne.

Det kan være hensigtsmæssigt, at myndighedssagsbehandleren indhenter flere tilbud på udarbejdelse af forældreevneundersøgelserne, da der kan være forskel på såvel undersøgelsens indhold som pris.

Hvordan undersøges forældreevne indirekte?

Læs mere om...

... kriterierne til sags gennemgangen ved en indirekte undersøgelse af forældreevnen i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 18-20

Skemaet her på siden viser eksempler på metoder, som danske psykologer i praksis benytter til at undersøge forældreevnen indirekte (2013).

Som en del af den vidensindsamling, som ekspertgruppen ved Københavns Universitet foretog i 2013, blev det undersøgt, hvilke metoder danske psykologer benytter sig af i den normale praksis i forbindelse med forældreevneundersøgelser. Vidensindsamlingen viste, at en række konkrete metoder bliver benyttet til at undersøge forældrenes personlighedsstruktur og kognitive kapacitet, som indirekte kan give et indtryk af deres evne som forældre.

I nedenstående skema er de konkrete, navngivne metoder delt op i henholdsvis kognitive prøver og personlighedsprøver.

Kognitive prøver		Hvad undersøges?
WAIS (Wechsler Adult Intelligence Scale) - Kognitiv intelligensprøve		Forældrenes basale kognitive funktioner
ROCF (Rey-Osterrieth Complex Figure Test) - Neuropsykologisk prøve		Specifikke kognitive funktioner hos forældrene (eksekutive funktioner)
RIAS (Reynolds Intellectual Assessment Scales)		Forældrenes verbale og non-verbale intelligens
D2		Forældrenes koncentration og opmærksomhed (stort set uafhængig af intelligens)
Personlighedsprøver		Hvad undersøges?
Projektive prøver	Rorschachtesten	Forældrenes grundlæggende personlighedsstruktur og dynamik samt kognitive og følelsesmæssige funktioner
	TAT (Thematic Apperception Test)	Forældrenes behov, følelser og konflikter samt oplevelsen af deres interpersonelle relationer
	Sætningsfuldendelsestest	Forældrenes ønsker, behov, frygt og holdninger
Ikke-projektive prøver (spørgeskemaer og strukturerede interviews)	AAI (Adult Attachment Interview)	Forældrenes indre repræsentationer af tilknytningsforhold
	NEO-PI-R (Neuroticism Extraversion Openness Personality Inventory Revised)	Forældrenes emotionelle reaktioner, ekstroversion, åbenhed over for oplevelser, venlighed og samvittighedsfuldhed
	BRIEF (Behaviour Rating Inventory of Executive Function)	Eksekutive funktioner
	MCMI (Millon Clinical Multiaxial Inventory)	Forældrenes personlighedstræk samt eventuelle kliniske syndromer

KAPITEL 4

EKSEMPLER PÅ SAGER

I dette kapitel gennemgås resuméer af seks forskellige sager om adoption uden samtykke. Der er tale om konstruerede sager af hensyn til retssikkerheden for de parter, der har været involveret i de faktiske sager. Formålet med gennemgangen er at give et indblik i, hvad der skal til for at rejse og dokumentere en sag om adoption uden samtykke.

Bemærk, at alle sagerne i dette kapitel er behandlet inden lovændringerne fra 2015. Det er anført, hvis sagerne ville have haft et andet udfald i dag.

De fleste sager er endt med adoption

Ankestyrelsen har fra lovudvidelsen i 2009 til februar 2015 behandlet 19 sager om adoption uden samtykke. 12 sager er nået videre til Statsforvaltningen, som i alle 12 tilfælde har truffet afgørelse om adoption.

“

I samtlige 12 sager, hvor der er truffet afgørelse om adoption uden samtykke, er det barnets plejefamilie, der er adoptanter.

Efter mulighederne for adoption uden samtykke i 2009 blev udvidet, har Ankestyrelsen frem til februar 2015 modtaget 19 indstillinger fra en række kommuners børn og unge-udvalg:

- 11 sager har Ankestyrelsen meddelt samtykke til adoption.
- I samtlige 11 sager har Statsforvaltningen efterfølgende truffet afgørelse om adoption.
- I fem sager har Ankestyrelsen givet afslag på adoption.
- I yderligere to sager har Ankestyrelsen givet afslag på adoption, men bedt kommunen indhente yderligere dokumentation. Det har kommunen gjort, og efterfølgende har Ankestyrelsen givet samtykke og Statsforvaltningen truffet afgørelse om adoption uden samtykke.

Flere af Statsforvaltningens afgørelser om adoption uden samtykke er indbragt for byretten, og to sager er anket til landsretten. Domstolene har hidtil givet medhold til alle afgørelser fra Statsforvaltningen.

Plejefamilierne adopterer

I samtlige 12 sager, hvor der er truffet afgørelse om adoption uden samtykke, er det barnets plejefamilie, der er adoptanter. I 11 af sagerne er der tale om familieadoption, mens der i én sag er tale om fremmedadoption, hvor plejefamilien har opnået godkendelse til at adoptere barnet.

Læs mere om...

... familieadoption og de øvrige adoptionsformer.

> Side 18

Om beskrivelserne her i kapitlet

Beskrivelserne i dette kapitel skal ikke ses som en facitliste for, hvornår en sag munder ud i adoption uden samtykke, da der er tale om en individuel vurdering fra sag til sag. Beskrivelserne er tænkt som en referenceramme, der giver et indblik i sagernes karakteristika og dokumentation.

Af hensyn til de implicerede parters retssikkerhed er de seks sager i kapitlet konstrueret. Der er tale om virkelighedsnære beskrivelser, som er udarbejdet med indsigt i de 19 hidtidige sager.

(!) Bemærk, at alle sagerne i dette kapitel er behandlet inden lovændringerne fra 2015. Det betyder, at sagerne i nogle tilfælde ville blive behandlet anderledes i dag.

ADOPTIONSLOVENS § 9, STK. 4:*

Sag 1: Ny undersøgelse af mor, ingen reaktion fra far

I denne sag får kommunen foretaget en ny undersøgelse af moren, mens farens forældreevne og prognose vurderes ud fra sagsakter.

Barnets situation	Barnet, der er otte år, blev akutanbragt ved fødslen. Siden barnet var fire måneder, har det været anbragt hos sin plejefamilie, som nu ønsker at adoptere.
Forældrenes situation	Faren er mentalt retarderet med en IQ på 75. Han har flere voldsdomme og er alkoholiker. Moren lider af personlighedsforstyrrelser og har desuden et blandingsmisbrug af piller og alkohol. Ingen af forældrene giver samtykke til bortadoption.
Samvær med barnet og øvrige søskende	Barnet har aldrig set sin far, men moren har overvåget samvær med barnet. Omfanget af samværet er nedsat til en time hver tredje uge. Faren har to andre børn. Begge er anbragt uden for hjemmet og har ikke samvær med faren.
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	Kommunen beslutter på et teammøde at indlede en sag om adoption uden samtykke. Der foretages en ny børnefaglig undersøgelse og en forældreevneundersøgelse af moren. Kommunen inddrager her en psykiater, og også en misbrugskonsulent udtaler sig. Faren reagerer ikke på gentagne henvendelser, og kommunen beder derfor en psykolog udarbejde en prognosevurdering af farens forældreevne – blandt andet ud fra to neuro-psykologiske undersøgelser, hvoraf den nyeste er to år gammel. Kommunen indhenter også en tidligere udarbejdet afklaring af farens arbejdsevne og en udtalelse fra en ungdomsskole, hvor faren boede for 15 år siden.
Børn og unge-udvalgets indstilling	I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på specialisternes konklusioner: At farens lave funktionsniveau betyder, at han ikke kan drage omsorg for sig selv eller andre, og at moren – uanset hvilken støtte hun får – ikke kan blive i stand til at skabe tryk, kontinuitet og stabilitet for barnet.

* Efter 2015-lovændringerne ville denne sag sandsynligvis være indstillet med hjemmel i § 9, stk. 3.

Afgørelse og kommentarer til sagen

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Vurderingen er, at kommunen har oplyst sagen så godt, som det kan lade sig gøre.

Ankestyrelsen meddeler samtykke til børn og unge-udvalgets indstilling, og Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke.

Familieretsafdelingen i Ankestyrelsen* vurderer, at kommunen med brev, flere telefonopkald og hjemmebesøg har gjort tilstrækkeligt ihærdige forsøg på at få faren til at medvirke i nye undersøgelser.

Både Ankestyrelsen og Statsforvaltningen mener, det er dokumenteret, at begge forældre er varigt uden forældreevne. De lægger blandt andet vægt på, at morens sag er grundigt oplyst med nye specialundersøgelser, mens farens sag er så oplyst, som den kan blive, ud fra de foreliggende oplysninger. De lægger også vægt på, at barnet aldrig har set sin far.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Kommunen har i tråd med adoptionsloven fået udarbejdet en ny forældreevneundersøgelse af moren og suppleret med relevante specialistudtalelser, der underbygger, at hendes tilstand er varig.

Det er hensigtsmæssigt, at kommunen ud fra de nye undersøgelser forholder sig til, at morens forældreevne ikke kan genvindes med nogen af de støttemuligheder, der findes.

Når det gælder faren, har kommunen gjort så meget som muligt ved at bede en psykolog forholde sig til de foreliggende undersøgelser og oplysninger og derudfra udarbejde en ny prognosevurdering. Havde de udelukkende medsendt de gamle undersøgelser uden ny erklæring, var sagen måske ikke gået igennem.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i de virkelige sager.

** Efter de nye lovændringer skal sagen alene behandles én gang i Ankestyrelsen, inden Statsforvaltningen træffer afgørelse. I aktuelle sager vil denne vurdering ikke foretages selvstændigt, men indgå i den samlede vurdering i Ankestyrelsen.*

ADOPTIONSLOVENS § 9, STK. 4:*

Sag 2: Far er ukendt, mor vil ikke medvirke

I denne sag må kommunen stykke dokumentationen sammen ud fra tidligere undersøgelser og udtalelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er 13 år, har siden det tredje døgn efter fødslen været anbragt hos sin nuværende plejefamilie. Plejefamilien vil gerne adoptere.</p> <p>Barnet giver over for kommunen udtryk for, at det gerne vil adopteres af plejefamilien.</p>
Forældrenes situation	<p>Det er aldrig lykkedes at finde frem til barnets biologiske far.</p> <p>Moren er paranoid skizofren, men erkender ikke sin sygdom. Hun vil ikke tage imod kommunens hjælp, men er så dårligt fungerende, at hun ikke kan bo for sig selv.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Der har kun været meget begrænset samvær mellem mor og barn, og i de seneste tre år har der slet ikke været samvær, da samværet vurderes at være til skade for barnet.</p> <p>Moren har både et yngre og et ældre barn. Begge er anbragt uden for hjemmet, og moren har intet samvær med børnene.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Efter kommunen beslutter at rejse en sag om adoption uden samtykke, udarbejder sagsbehandleren en ny børnefaglig undersøgelse. Alle oplysninger om moren bliver indhentet uden hendes samtykke, da hun ikke vil medvirke.</p> <p>På grund af morens manglende samarbejdsvilje er det ikke muligt at udarbejde en ny forældreevneundersøgelse. I stedet bruger kommunen en forældreevneundersøgelse, som er foretaget for 10 år siden, to speciallægeerklæringer, der er tre og fire år gamle, en udtalelse fra morens egen læge samt en to år gammel rapport fra distriktspsykiatrien.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på, at moren er meget dårligt fungerende, at hun ikke kan tage vare på sig selv, og at det hidtidige samvær har været til skade for barnet.</p> <p>Udvalget lægger også vægt på, at barnet har det godt hos plejefamilien og selv ønsker adoption.</p>

* Efter 2015-lovændringerne ville denne sag sandsynligvis være indstillet med hjemmel i § 9, stk. 3 eller § 9, stk. 4

Afgørelse og kommentarer til sagen

Ankestyrelsen giver i første omgang afslag på adoption, men efter en genbehandling i kommunen træffer Statsforvaltningen afgørelse om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen giver afslag på adoption, selvom det er dokumenteret, at moren aktuelt er uden forældreevne. Afslaget skyldes, at kommunen ikke har udarbejdet en ny prognosevurdering, der forholder sig til den fremtidige forældreevne.

Efter afslaget genoptager kommunen sagsbehandlingen og bestiller en prognosevurdering fra en psykolog. Da moren fortsat ikke vil medvirke i nye specialundersøgelser, udarbejder psykologen sin vurdering ud fra de foreliggende specialundersøgelser. Konklusionen er, at morens sygdom og forældreevne ikke kan bedres trods medicinering.

Ankestyrelsen meddeler ud fra de nye oplysninger samtykke til indstillingen, og under Statsforvaltningens behandling af sagen møder moren pludselig op, da hun bliver indkaldt. Hun bliver vejledt om konsekvenserne ved en adoption og vil fortsat ikke give samtykke til adoptionen.

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke.

Læs mere om...

... forløbet af en sag om adoption uden samtykke – herunder hvornår forældrene indkaldes.

> Side 24

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

I dette tilfælde kan kommunen udelukkende oplyse sagen på baggrund af specialundersøgelser, der er foretaget tidligere i morens liv. Selvom det er tilfældet, skal kommunen få udarbejdet en ny og aktuel prognosevurdering – typisk hos en psykolog.

Det sker relativt ofte, at forældre ikke ønsker kontakt med kommunen – måske fordi de har dårlige erfaringer fra tidligere. Til gengæld er det ikke usædvanligt, at forældrene møder op, når Statsforvaltningen overtager sagen.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i de virkelige sager.

ADOPTIONSLOVENS § 9, STK. 4:*

Sag 3: Far giver samtykke, mor vil ikke medvirke

I denne sag udarbejder kommunen udelukkende dokumentation om moren, som dog ikke selv vil medvirke i nye undersøgelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er syv år, har hele livet været anbragt <i>med</i> forældrenes samtykke – to år på institution og fem år hos sin nuværende plejefamilie. Plejefamilien vil gerne adoptere.</p> <p>Barnet har intellektuelle udfordringer og er generelt sent udviklet.</p>
Forældrenes situation	<p>Faren, der lider af ADHD og er alkoholiker, giver på et møde med kommunen samtykke til bortadoption, men kommunen glemmer, at han formelt skal afgive samtykket i Statsforvaltningen.</p> <p>Moren har et stofmisbrug, hun er voldelig, paranoid skizofren og kan ikke indgå i sociale fællesskaber. Hun nægter at lade sig behandle, men har modtaget en behandlingsdom.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Moren har ikke set sit barn siden fødslen og har ikke andre børn.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Da faren giver samtykke, retter kommunens undersøgelser sig udelukkende mod moren.</p> <p>Kommunen foretager en ny børnefaglig undersøgelse, hvor sagsbehandleren indhenter oplysninger uden morens samtykke. Under udarbejdelsen af undersøgelsen forsøger kommunen ihærdigt at få moren til at medvirke, men forgæves.</p> <p>Vurderingen af morens forældreevne bygger derfor på to år gamle udtalelser fra distriktspsykiatrien og kriminalforsorgen. En psykolog udarbejder en ny prognosevurdering ud fra de eksisterende specialundersøgelser og øvrige oplysninger.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>I sin anbefaling af adoption lægger udvalget vægt på, at moren aldrig har vist interesse for sit barn, at hun er meget syg og ikke frivilligt tager imod behandling, og at hun er voldelig.</p> <p>Udvalget lægger videre vægt på, at den nye prognosevurdering viser, at morens psykiske sygdom er kronisk.</p> <p>Da barnet er anbragt med samtykke, forholder udvalget sig til, at der også er grundlag for anbringelse uden samtykke.</p>

* Efter 2015-lovændringerne ville denne sag sandsynligvis være indstillet med hjemmel i § 9, stk. 3.

Afgørelse og kommentarer til sagen

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Sagen trækker dog ud, da faren først efter et år møder op og giver sit samtykke.

Ankestyrelsen meddeler samtykke til børn og unge-udvalgets indstilling om adoption uden samtykke.

Selvom dokumentationen for morens manglende forældreevne er af begrænset omfang, og der ikke findes erfaringer med andre børn i familien, vurderer Ankestyrelsen, at kommunen har oplyst sagen så godt som muligt. Blandt andet er der foretaget en ny statuserklæring om prognosen for morens psykiske sygdom og dens konsekvens for forældreevnen.

Ankestyrelsen kritiserer, at barnets perspektiv ikke er inddraget i sagen, men Statsforvaltningen vurderer efterfølgende, at barnet på grund af sin sene udvikling ikke er modent nok til en samtale.

Sagen ligger stille i et år i Statsforvaltningen, da faren trods indkaldelser ikke møder op og giver sit formelle samtykke. Først da det sker, træffer Statsforvaltningen afgørelse om adoption uden samtykke. Statsforvaltningen kritiserer dog, at kommunen selv har tildelt moren en advokat, som har repræsenteret hende i børn og unge-udvalget.

Læs mere om...

... indhentning af forældrenes samtykke.

> Side 17

“

Sagen er et eksempel på, at det kan få alvorlige konsekvenser, når kommunen glemmer at få farens formelle samtykke i Statsforvaltningen.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Sagen er et eksempel på, at det kan få alvorlige konsekvenser, når kommunen glemmer at få farens formelle samtykke i Statsforvaltningen.

Havde faren trukket det samtykke tilbage, som han uformelt havde givet kommunen, skulle sagsbehandlingen begynde forfra, da også hans forhold i så fald skulle dokumenteres.

Kommunen glemmer i sagen, at det kun er Statsforvaltningen, der kan beskikke advokater i sager om adoption uden samtykke. Kommunen kan ikke selv beskikke advokat til parterne.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i de virkelige sager.

ADOPTIONSLOVENS § 9, STK. 3:*

Sag 4: Mor har dobbeltdiagnose og magter ikke samvær

I denne sag er kommunen begyndt på sagsbehandlingen, inden barnet er født. Der foreligger en ny forældreevneundersøgelse og prognosevurdering.

Barnets situation	Barnet er indlagt i abstinensbehandling straks efter fødslen – og få uger efter anbragt hos sin nuværende plejefamilie.
Forældrenes situation	Faren til barnet er ukendt. Moren er paranoid skizofren og alkoholiker. Hun er i behandling på en psykiatrisk afdeling med speciale i dobbeltdiagnoser.
Samvær med barnet og øvrige søskende	Moren har ikke haft samvær med barnet ud over det korte samvær lige efter fødslen. Moren har et fem år ældre barn, som har været anbragt hos en plejefamilie siden fødslen. Moren havde i et år overvåget samvær med det ældre barn hver 14. dag, men hun udeblev ofte fra samværet, som derfor blev afbrudt.
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	Kommunen er inden barnets fødsel begyndt på behandlingen af sagen med henblik på at indstille til adoption uden samtykke. Sagsbehandleren udarbejder en børnefaglig undersøgelse, og børn og unge-udvalget beslutter, at der er grundlag for en anbringelse. Der bliver foretaget en ny forældreevneundersøgelse og udarbejdet en prognosevurdering, blandt andet på baggrund af specialundersøgelse hos en psykiater og udtalelser fra en misbrugskonsulent.
Børn og unge-udvalgets indstilling	Børn og unge-udvalget anbefaler adoption uden samtykke en måned efter barnets fødsel. Udvalget lægger vægt på, at moren er meget dårligt fungerende, at den psykiatriske prognose ikke viser udsigt til bedring, og at hun – selv hvis misbruget ophører – på grund af sin diagnose vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Udvalget lægger også vægt på det ustabile og afbrudte samvær med morens ældre barn.

* Efter 2015-lovændringen ville sagen sandsynligvis være indstillet med hjemmel i samme paragraf, men uden skelen til barnets alder.

Afgørelse og kommentarer til sagen

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke. Vurderingen er blandt andet, at moren er varigt uden forældreevne, at hun ikke har set sit barn siden fødslen, og at hun ingen interesse har vist for barnet.

Ankestyrelsen meddeler samtykke til børn og unge-udvalgets indstilling, og da barnet er syv måneder, træffer Statsforvaltningen afgørelse om adoption uden samtykke.

I behandlingen af sagen lægger Ankestyrelsen vægt på, at moren er varigt uden forældreevne, og at hendes psykiske sygdom er kronisk.

Ankestyrelsen mener desuden, det er sandsynliggjort, at moren ikke kan spille en positiv rolle under samvær. Her lægger Ankestyrelsen særlig vægt på, at moren ikke har set sit barn siden fødslen, at hun ingen interesse har vist for barnet, og at hun i en årrække ikke har været i stand til at gennemføre samvær med sit ældre barn.

Hverken Statsforvaltningen eller morens advokat kan – trods gentagne henvendelser – få kontakt til moren, der derfor ikke har været til møde i Statsforvaltningen.

ANKESTYRELSENS KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Det er hensigtsmæssigt, at kommunen allerede inden barnets fødsel er begyndt på sagsbehandlingen.

Kommunen har forholdt sig til [Ankestyrelsens vejledning om frigivelse af børn til national adoption](#), hvor svære personlighedsforstyrrelser i kombination med langvarigt misbrug nævnes som eksempel på forhold, der kan give anledning til adoption uden samtykke.

Kommunen bruger de nye undersøgelser til at underbygge sin indstilling, ligesom oplysningerne fra samværet med det første barn benyttes til at underbygge, at moren ikke kan spille en positiv rolle under samvær.*

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i de virkelige sager.

** Selvom kravet om, at forældre ikke må kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, ophæves med de nye 2015-regler, så er information herom i høj grad stadig relevant for sagen.*

ADOPTIONSLOVENS § 9, STK. 2:*

Sag 5: Forældrene viser ingen interesse

I denne sag ønsker barnet selv at blive adopteret efter 15 års anbringelse. De biologiske forældre reagerer ikke på kommunens henvendelser.

Barnets situation	<p>Barnet, der nu er 15 år, har været anbragt hos sin nuværende plejefamilie, siden det var få uger gammelt.</p> <p>Barnet ønsker selv at blive adopteret af plejefamilien.</p>
Forældrenes situation	<p>Der findes kun gamle sagsakter om forældrene, da forældrene nu tilsyneladende forsørger sig selv og derfor ikke optræder i kommunens systemer med nye oplysninger.</p>
Samvær med barnet og øvrige søskende	<p>Forældrene har, indtil barnet fyldte to år, haft månedligt samvær med barnet, men de stoppede med at møde op, og trods gentagne forsøg fra kommunen er det ikke lykkedes at genetablere samvær.</p> <p>Forældrene har ikke andre børn.</p>
Kommunens sagsbehandling og dokumentation	<p>Der er for 13 år siden foretaget en forældreevneundersøgelse af begge forældre. Her blev det konstateret, at faren havde et stofmisbrug, og at moren havde intellektuelle udfordringer, der gjorde hende selvcentreret og ude af stand til at knytte varige relationer til sit barn.</p> <p>Kommunen har nu foretaget en ny børnefaglig undersøgelse, men ellers er der kun den gamle dokumentation at vurdere sagen ud fra.</p> <p>Kommunen har både via brev, telefonopkald og fremmøde på forældrenes adresse forgæves forsøgt at komme i dialog med forældrene.</p>
Børn og unge-udvalgets indstilling	<p>Børn og unge-udvalget anbefaler adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4.*</p> <p>Udvalget begrundes anbefalingen med, at den 13 år gamle undersøgelse viser en manglende forældreevne, og at forældrenes tabte interesse for barnet antyder, at de er varigt uden forældreevne.</p>

* Efter 2015-lovændringen ville sagen sandsynligvis være indstillet med hjemmel i samme paragraf, men uden skelen til barnets alder.

Afgørelse og kommentarer til sagen

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke – men efter stk. 2 og ikke stk. 4 i adoptionslovens § 9.*

Ankestyrelsen vurderer, at forældrene er varigt uden forældreevne. Ankestyrelsen lægger desuden vægt på, at barnet selv ønsker at blive adopteret af sin plejefamilie, hvor det har tilbragt hele sin barndom.

Statsforvaltningen og Familieretsafdelingen i Ankestyrelsen vurderer derimod, at der ikke er tilstrækkelig dokumentation for den varigt manglende forældreevne, da kommunen ikke har fået foretaget en ny prognosevurdering. Derfor kan der ikke blive tale om en adoption efter stk. 4.

Ankestyrelsens familieretlige vurdering er dog, at der er tale om en sag om et ”glemt barn”, og at væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for adoption uden samtykke. Det skyldes forældrenes manglende interesse for barnet.

Statsforvaltningen træffer afgørelse om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 2.

Læs mere om...

... sager, der hører under adoptionslovens § 9, stk. 2.

> Side 16

“

En sag kan rejses efter stk. 2, hvis der i en længere periode på typisk 5-6 år ikke har været kontakt mellem barn og forældre – og den manglende kontakt skyldes forældrene.

KOMMENTARER TIL KOMMUNENS SAGSBEHANDLING

Kommunen har ikke været opmærksom på, at det i særlige tilfælde er muligt at rejse en sag om adoption uden samtykke, selvom sagen hverken falder ind under stk. 3 eller stk. 4 i adoptionslovens § 9.

Af Social- og Indenrigsministeriets vejledning om frigivelse af børn til national adoption fremgår det, at en sag kan rejses efter stk. 2, hvis der i en længere periode på typisk 5-6 år ikke har været kontakt mellem barn og forældre – og den manglende kontakt skyldes forældrene.

Hvis sagen skulle kunne gennemføres efter stk. 4, skulle kommunen som minimum have bedt en specialist foretage en ny prognosevurdering af forældreevnen ud fra de foreliggende sagsakter. I denne sag havde det været svært, da der udelukkende findes meget gamle sagsakter og oplysninger om forældrene.

(!) Bemærk, at denne sag ikke har fundet sted, men er konstrueret med udgangspunkt i de virkelige sager.

*Efter 2015-lovændringerne ville denne anbefaling sandsynligvis være foretaget på baggrund af § 9, stk. 2 eller 4.

KAPITEL 5

AKTUELT BEDSTE VIDEN PÅ OMRÅDET

Formålet med dette kapitel er at give et indblik i forskning og praksisviden fra Danmark, Norge og England. Den aktuelt bedste viden skal bidrage med et bredere fagligt vidensgrundlag om adoption uden samtykke.

I Danmark er der i begrænset omfang forsket i adoption uden samtykke. Norge, hvis lovgivning er mest sammenlignelig med Danmarks, har relativt mange adoptioner uden samtykke, men ligeledes et begrænset forskningsmiljø. England har mere forskning på området, mens lovgivningen afviger mere fra den danske.

DANMARK:

Tryk tilknytning er afgørende

Læs mere om...

... tilknytningsteorien i [Adoption uden samtykke - ni metoder til at afdække forældreevne](#).

> Side 7-8

Interview med Mette Skovgaard Væver, cand.psych., ph.d. og lektor i klinisk børnepsykologi.

Mette Skovgaard Væver er leder af KU BabyLab ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet, hvor hun forsker i spæd- og småbørns psykiske sundhed. Hun har blandt andet stået i spidsen for et stort langtidsstudie af tidlig mor-barn-interaktion og dennes betydning for barnets senere tilknytningsmæssige, emotionelle og kognitive udvikling.

Mette Skovgaard Vævers forskning viser blandt andet, at de tidlige oplevelser og barnets tilknytningserfaringer i omsorgsrelationen er afgørende for, om barnets sind kommer til at udgøre et stærkt eller et skrøbeligt fundament for al fremtidig læring, adfærd og livslang psykisk sundhed. Psykisk sundhed for de 0-3-årige handler om barnets kapacitet til at opleve sin verden og sine omsorgspersoner, til at regulere sig selv og give udtryk for sine følelser og behov.

Hvad betyder kontinuitet for barnet?

– Det er helt afgørende for et barn i sin opvækst at have en sikker, stabil og kontinuerlig tilknytning til de samme omsorgspersoner. Det er en af de vigtigste beskyttende og fremmende faktorer for barnets livslange udvikling.

Hvad betyder det, hvis barnet ikke opnår en tryk tilknytning?

– Har barnet ikke en fast familie, er der risiko for, at det udvikler adfærdsmæssige og emotionelle forstyrrelser senere i livet og aldrig lærer at knytte sig til nogen. Hvis barnets tilknytning herudover er præget af eksempelvis vold, omsorgssvigt og misbrug i familien, har barnet signifikant højere risiko for at udvikle svære psykiske forstyrrelser.

Man taler i forskningen om to års-vinduet. Det betyder, at børn, som oplever en stabil, tryk opvækst de to første leveår, vil udvikle sig normalt. Børn, som først senere flyttes fra forældre uden forældreevne, vil være påvirket i deres udvikling.

“

Har barnet ikke en fast familie, er der risiko for, at det udvikler adfærdsmæssige og emotionelle forstyrrelser senere i livet og aldrig lærer at knytte sig til nogen.

Hvad kan foranstaltningen adoption uden samtykke i forhold til anbringelse uden samtykke?

– Ved anbringelser uden samtykke kan de biologiske forældre med mellemrum forsøge at få genoptaget sagen om at få barnet hjem, hvis de vurderer, at deres situation er forbedret. Men børn har brug for forudsigelighed, så den mulighed skaber en skadelig usikkerhed for barnet om, hvor det skal bo. Ligesom de psykologiske undersøgelser forbundet med en ny sag også er belastende for barnet.

Hvad kan kendetegne forældrene til børn, som eventuelt kan adopteres uden samtykke?

– Det er forældre, som aldrig vil kunne tage sig af børnene – knap nok sig selv. Det er de dårligste af de dårligt fungerende forældre, der ikke ser deres egne begrænsninger og kæmper med massive psykiske såvel som sociale problemer og misbrug. Og det er forældre til børn, der i én eller anden form vil tilbringe hele deres barndom på et anbringelsessted væk fra forældrene.

NORGE:

Adoption frem for familiepleje

“

Adoption vil ofte være til barnets bedste frem for familiepleje, idet adoption kan sikre barnet ro, kontinuitet og styrke tilknytningsevnen, når barnet bliver fuldgældigt medlem af familien.

Interview med Øyvind Kvello, førsteamanuensis i udviklingspsykologi ved Psykologisk Institut ved NTNU og forsker ved nationalt kompetence-netværk for spæd- og småbørns psykiske sundhed, RBUP.

Øyvind Kvello har siden 1990 arbejdet som forsker samt som rådgiver i *Barnevernet*. Han er hyppigt benyttet af regeringen, departementer og direktorater i udredninger og til at give ekspertråd. Han har skrevet en række bøger og faglige artikler inden for området opvækstmiljø, psykisk sundhed og børneomsorg.

Øyvind Kvello medvirkede i 2012 i et udvalg, nedsat af den norske regering, som fik til opgave at foretage en udredning af det biologiske princips anvendelse på børneomsorgsområdet. Anvendelse af adoption uden samtykke indgår her som et af kernefokuspunkterne. Udredningen og udvalgets vurderinger er baseret på forskning samt aktuel viden indhentet fra fagpersoner i børneomsorgssektoren i hele Norge.

Vil gerne adoptere

I den afsluttende rapport *Bedre beskyttelse av barns utvikling* konkluderer udvalget blandt andet, at adoption ofte vil være til barnets bedste frem for familiepleje, idet adoption kan sikre barnet ro, kontinuitet og styrke tilknytningsevnen, når barnet bliver fuldgældigt medlem af familien.

Udfordringen i at få flere børn til at overgå fra plejebarnsstatus til adoption består i, at plejefamilier ofte gerne vil adoptere, men alligevel er tilbageholdende. Barrieren er, at de ved adoption mister retten til økonomisk bistand og regelmæssig rådgivning. Det føler plejefamilierne stadig behov for, da børnene har brug for ekstra stimulering, og plejeforældrene ofte har behov for vejledning til at håndtere børnenes udvikling.

Om adoption uden samtykke i Norge

Norge er det land blandt de nordiske, som i størst udstrækning benytter adoption uden samtykke som foranstaltning. Norge har haft en særlig 'barnevernslov' siden 1953, og siden 1992 har loven indeholdt paragraffer (barnevernsloven § 4-20), der sætter rammen for benyttelse af foranstaltningen. Antallet af adoptioner uden samtykke har siden 1992 ligget på omkring 15-20 adoptioner årligt. Regeringen har i 2012 anbefalet kommunerne at anvende beføjelsen i højere grad, om end den ikke har ønsket at lempe lovgivningen på området.

Adoption tager tre-fem år

Adoption sker sjældent fra barnets fødsel, og langt størstedelen af børnene adopteres af den plejefamilie, de har boet hos. Det tager typisk tre-fem år, fra en sag er rejst, til den er afgjort. Det skyldes, at der lovmæssigt stilles krav om, at plejeførelserne *har vist sig egnet til at opdrage barnet som sit eget*, og man derfor venter et vist tidsrum for at se, om barn og plejefamilie matcher hinanden. Vurderer de kommunale myndigheder, at tilknytningen er stærk, og en adoption er til barnets bedste, skal sagen igennem to retsinstanser.

Hvornår er adoption at foretrække frem for anbringelse?

– Især i sager, hvor de biologiske forældre ikke magter at forholde sig til, at barnet er placeret og derfor skaber meget 'ballade' i forhold til plejefamilien – for eksempel med beskyldninger, chikane og tilbageføringskrav. Her er det, som Barnevernet ser det, hensigtsmæssigt at indstille til adoption, simpelthen for at skabe ro og stabilitet omkring barnet. Og så er det i forhold til de helt små børn, når vi tidligt kan vurdere, at det vil give dem bedre livskvalitet, og forældrene ikke vil kunne bidrage positivt.

Hvad kan man erfare ud fra de gennemførte adoptioner uden samtykke i Norge?

– At familier, der er overgået fra at være plejefamilie til at adoptere barnet, er tilfredse. Mange nordiske studier, som sammenligner adoptivstatus generelt med plejefamiliestatus, konkluderer desuden, at et barn, som bliver adopteret, har en bedre udvikling end et barn, som er placeret i familiepleje gennem hele opvæksten. Selvom det ikke er muligt direkte at overføre de øvrige landes erfaringer, er det udvalgets opfattelse, at forskningen kan belyse problemstillingen i Norge.

Hvilke anbefalinger kom udvalget med på baggrund af udredningen?

– At det, vi kalder 'det udviklingsstøttende princip', skal vægte lige så tungt som det biologiske princip i retssager om adoption uden samtykke. Hvis barnets udvikling viser sig at blive betragtelig bedre i en plejefamilie end hos de biologiske forældre, skal det være væsentligt i afgørelsen. Vi foreslog desuden, at man giver adoptantfamilier ret til at bibeholde den økonomiske og rådgivningsmæssige bistand, der følger med som plejefamilie. Dette blev imidlertid afvist, da en sådan ordning ville modarbejde selve ideen med adoption – at barnet bliver fulgyldigt medlem af familien og sidestillet med eventuelle søskende.

“

Hvis barnets udvikling viser sig at blive betragtelig bedre i en plejefamilie end hos de biologiske forældre, skal det være væsentligt i afgørelsen.

NORGE:

Hvordan går det med børnene?

En norsk rapport fra 2009 samler en mellemstor norsk kommunes erfaringer med bortadoptioner. I forbindelse med rapporten er de bortadopterede selv blevet interviewet.

Rapporten 'Adopsjon som barneverntiltak – hvordan gikk det med barna?' fra 2009 er udarbejdet af barnevernkonsulent Turid Berg. I rapporten reflekterer de adopterede og deres adoptivfamilier efter en årrække selv over adoptionen.

Nogle af de i alt 13 omtalte bortadoptioner, der er foretaget over en 20 års periode, var med forældrenes samtykke, andre uden. I alle sager var der på tidspunktet for bortadoptionen omfattende og vedvarende, alvorlige problemer hos forældrene i form af misbrug, psykisk sygdom eller generelle omsorgssvigt af børnene.

I de fleste sager var børnene akutanbragt uden forældrenes samtykke straks efter fødslen. Ved anbringelsen blev mindst to tredjedele af børnene betegnet som skadede eller udsatte.

Hvordan er det gået dem?

De adopterede børn og unge var på tidspunktet for rapportens udarbejdelse mellem 7 og 24 år. Flertallet klarer sig godt, og 75 procent af adoptivforældrene fortæller om aktive børn med gode sociale kompetencer, mange venner og fritidsaktiviteter. 15 procent fortæller om moderate problemer, mens under 10 procent af børnene har store problemer i dag.

Mindst en tredjedel af børnene har dog haft fysiske sundhedsproblemer af mere omfattende karakter under opvæksten i adoptivfamilien. Nogle har dysleksi og indlæringsvanskeligheder, mens et barn har fået diagnosen ADHD.

“

Flertallet klarer sig godt, og 75 procent af adoptivforældrene fortæller om aktive børn med gode sociale kompetencer, mange venner og fritidsaktiviteter.

“

Flere bruger ord som, at ‘de er lykkelige for adoptionen’, at det ‘er vigtigt at høre helt til i en familie’, og at ‘adoption var det bedste og sikreste.’

Hvad er forholdet til de biologiske rødder?

Der har i alle adoptivfamilier været fuld åbenhed om adoptionen. Flertallet af familierne har ikke oplevet, at børnene har efterspurgt deres biologiske rødder. Børnene giver udtryk for glæde ved at være vokset op i velfungerende familier og fortæller selv om god skolegang, gode venner, aktiv fritid og et stærkt tilhørsforhold til familie og nærmiljø.

UDDRAG AF RAPPORTEN

Alle de interviewede børn giver udtryk for, at de er glade for, at de blev adopteret. De regner med, at det var et rigtigt valg, som en gang blev taget for dem af ”nogen” (de har ikke et klart billede af systemet, som bestemte dette). De mener, de har fået flere muligheder og et bedre liv i deres nye familier, end de ville have haft i de oprindelige familier. Flere bruger ord som, at “de er lykkelige for adoptionen”, at det “er vigtigt at høre helt til i en familie”, og at “adoption var det bedste og sikreste”.

Alle de interviewede børn giver udtryk for, at de har haft en god og tryk opvækst. De bruger ord som: “Det var et perfekt sted at vokse op”, og “det kunne ikke have været bedre” og så videre. Andre beskriver, at de har haft tålmodige forældre, som har arbejdet hårdt for at hjælpe dem, og giver udtryk for, at dette har været vigtigt. Børnene giver udtryk for varme og empati, når de taler om deres familier.

Alle de interviewede giver udtryk for, at de i dag er i en god livssituation. De kan være usikre på videre uddannelsesvalg og lignende, men ingen af dem oplever at have store eller alvorlige problemer. De, som har haft sundhedsproblemer i opvæksten, er i dag i en bedre situation, hvor de har bedre kontrol med sygdommen, og hvor denne ikke hindrer dem i forhold til uddannelse og arbejde.

ENGLAND:

– Vi ved, at adoption uden samtykke er til barnets bedste

Interview med Dr. John Simmonds, Direktør for politik, forskning og udvikling, Britisk Organisation for Adoption og Plejefamilier (BAAF)

“

Studier indikerer, at børn, som ikke kan leve trygt og sikkert hos deres biologiske forældre, er bedst tjent med at blive adopteret, alternativt permanent anbragt hos plejefamilier.

John Simmonds er socialrådgiver og ph.d. i socialarbejde. Før han kom til Britisk Organisation for Adoption og Familiepleje (BAAF), var han leder af uddannelsen i socialarbejde på Goldsmiths College, University of London. Han har betydelig erfaring med området for udsatte børn, familiepleje og døgninstitutioner.

John Simmonds er blandt andet medredaktør af *Child Placement Handbook* og *Good Practice Guidance on Special Guardianship*, begge publiceret af BAAF.

Siden slutningen af 1990'erne har der været opmærksomhed om adoption uden samtykke som foranstaltning i England. Det kulminerede i 2002 med *the Adoption and Children Act*, hvis centrale indhold er fokus på barnets bedste, en kortere sagsbehandlingstid og bedre rådgivning af adoptanter.

I kølvandet på den nye lovgivning iværksatte regeringen *the Adoption Research Initiative studies*. Disse studier indikerer, at børn, som ikke kan leve trygt og sikkert hos deres biologiske forældre, er bedst tjent med at blive adopteret, alternativt permanent anbragt hos plejefamilier. Begge foranstaltninger kan give de udsatte børn sikkerhed og tryghed – så længe der er tale om stabile, uafbrudte relationer. Uanset foranstaltning gælder det, at jo yngre børnene er, jo mindre er risikoen for sammenbrud.

Om adoption uden samtykke i England

Hvert år adopteres ca. 3.500 børn i England. Det svarede i 2005 til seks procent af alle anbragte børn i landet. Børnene er typisk under fem år gamle på adoptionstidspunktet – 75 procent er mellem et og fire år. John Simmonds forventer, at adoptioner uden samtykke vil stige til 4.000-5.000 årligt.

Barnets tarv

Det centrale princip for den juridiske afgørelse er barnets perspektiv – om hensynet til barnets bedste kræver adoption. Myndighedernes vurdering skal være, at situationen hos forældrene overskrider tærsklen for betydelig skade på barnet. De lokale myndigheder samarbejder med forældrene og relevante fagpersoner om, hvorvidt familien kan ændre sin situation tilstrækkeligt inden for en for barnet rimelig tidshorisont (26 uger). Mener de lokale myndigheder at kunne dokumentere, at det ikke er tilfældet, går sagen videre til ét af Englands 50 særlige centre med specialuddannede familiedommere. Dommeren træffer i sidste ende afgørelsen om, hvilken foranstaltning der er bedst for barnet.

Hvordan virker adoption uden samtykke som foranstaltning?

– Børnene har haft en dårlig begyndelse på livet og er typisk adopteret fra anbringelse. Vi ved, at de adopterede generelt lykkes godt med at indhente tabt udvikling, selvtillid, trivsel, identitet og indlæringssevne. Med tanke på børnenes udgangspunkt viser forskningen, at de kommer sig særdeles godt og klarer sig godt i livet.

Kræver adoption uden samtykke i England, at forældrene skal være varigt uden forældreevne?

– Nej. Fokus er på barnets velfærd her og nu; børn kan ikke vente på, at deres forældre får styr på livet. Adoption uden samtykke bliver foretrukket som foranstaltning frem for anbringelse, fordi forskningen indikerer, at adopterede klarer sig bedre.

Hvad lægger kommunerne vægt på i deres juridiske indstilling?

– Om forældrene følger den lagte plan, om ældre søskende tidligere er blevet fjernet, om forældrene udgør en stor risiko for barnets velfærd, og om der er tegn på, at forældrene har evnen og viljen til at ændre familiens situation.

Hvordan ser man i England på balancen mellem forældrenes og barnets rettigheder?

– Der er stadig grupper, som ikke mener, at adoption uden samtykke etisk set bør finde sted, fordi det krænker forældrenes rettigheder. Nogle mener ligeledes, at foranstaltningen er i strid med menneskerettighederne. Men den dominerende holdning på området er, at barnets rettigheder bør veje tungest.

“

Adoption uden samtykke bliver foretrukket som foranstaltning frem for anbringelse, fordi forskningen indikerer, at adopterede klarer sig bedre.

